
**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
και ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2021-2027

Τυροβόλη Δήμητρα

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Πειραιώς για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Εφαρμοσμένη Δημόσια Οικονομική
και Πολιτική.

Πειραιάς, 2023

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
και ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2021-2027

Τυροβόλη Δήμητρα, Α.Μ.: ΕΔΟΠ/2120

Επιβλέπων: Ψυλλάκη Μαρία / Καθηγήτρια / Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Πειραιώς για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Εφαρμοσμένη Δημόσια Οικονομική
και Πολιτική.

Πειραιάς, 2023

UNIVERSITY of PIRAEUS

**DEPARTMENT of
ECONOMICS**

M.Sc. in Applied Public Economics and Policy

**THE NEW COMMON AGRICULTURAL POLICY
2021-2027**

Tirovoli Dimitra

Master Thesis submitted to the Department of Economics
of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements
for the degree of M.Sc. in Applied Public Economics and Policy
Piraeus, Greece, 2023

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία, έχει γραφτεί από εμένα αποκλειστικά στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης ότι αναφέρονται καταλλήλως στο σύνολό τους οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά για τη συνδρομή και τις συμβουλές για την διεκπεραίωση της Διπλωματικής την κ. Ψυλλάκη Μαρία (Οικονομολόγος, Καθηγήτρια στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς).

Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική 2021-2027

Σημαντικοί Όροι: Ενεργοί γεωργοί, γεωργός νεαρής ηλικίας, νέος γεωργός, αποτελέσματα, επιδόσεις, SWOT ανάλυση

Περίληψη

Στις 2 Δεκεμβρίου 2021, εγκρίθηκε επίσημα η συμφωνία για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η νέα νομοθεσία, που ετέθη σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου του 2023, αποσκοπεί σε μια πιο δίκαιη, πιο πράσινη και πιο βασισμένη στις επιδόσεις Κοινή Αγροτική Πολιτική. Στόχος της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής είναι να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον για τους ευρωπαϊούς αγρότες, να υποστηρίξει στοχευμένα τις μικρότερες εκμεταλλεύσεις και να επιτρέψει μεγαλύτερη ευελιξία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να προσαρμόσουν τα μέτρα στις τοπικές συνθήκες. Η παρούσα διπλωματική πραγματεύεται το αντικείμενο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, αναλύοντας τους ειδικούς στόχους, τις καινοτομίες καθώς και τη χρηματοδότηση των δύο πυλώνων. Στην Ελλάδα, ο αγροτικός τομέας, αποτελούσε ανέκαθεν ισχυρό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης σε εθνικό και ειδικότερα σε περιφερειακό επίπεδο. Ο εγχώριος γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από στασιμότητα, χαμηλή παραγωγικότητα και μειωμένη απασχόληση των αγροτών. Επιπλέον το επίπεδο των επενδύσεων είναι πολύ χαμηλό, γεγονός που δυσχεραίνει την ισχυρή αύξηση της παραγωγής και επιδεινώνει περαιτέρω το εισόδημα των αγροτών. Μέσα από ποσοτικά δεδομένα που παρουσιάζονται στην παρούσα διπλωματική, αποδεικνύεται η ανάγκη της βέλτιστης αξιοποίησης της πλούσιας εργαλειοθήκης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής από την Ελλάδα.

The New Common Agricultural Policy 2021-2027

Keywords: Active farmers, young farmer, young farmer, performance results, SWOT analysis

Abstract

On 2 December 2021, the agreement to reform the Common Agricultural Policy (CAP) was officially adopted. The new legislation, which came into effect on 1 January 2023, aims for a fairer, greener and more performance-based Common Agricultural Policy. The aim of the new Common Agricultural Policy is to ensure a sustainable future for European farmers, to provide targeted support to smaller farms and to allow more flexibility for EU countries to adapt measures to local conditions. This Diplomatic paper, deals with the subject of the CAP by analyzing the specific objectives, the innovations as well as the financing of the two pillars. In Greece, the agricultural sector has always been a strong factor of development and employment at the national and especially at the regional level. The domestic agricultural sector is characterized by stagnation, low productivity and reduced employment of farmers. In addition, the level of investment is very low, which makes it difficult to increase production strongly and further deteriorates the income of farmers. Through quantitative data, presented in this diplomatic report, the need for optimal utilization of the rich toolbox of the CAP is proven by Greece.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 - Ιστορική αναδρομή της ΚΑΠ.....	16
Κεφάλαιο 2 - Η ΚΑΠ 2021-2027.....	20
2.1 Γενικοί και Ειδικοί στόχοι.....	21
2.2. Το νέο μοντέλο υλοποίησης.....	31
2.2.1 Πλαίσιο επιδόσεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης.....	32
2.2.2 Αποθεματικό κρίσης.....	36
2.3 Κοινές απαιτήσεις.....	36
2.3.1 Αιρεσιμότητα.....	37
2.3.2 Κοινωνική Αιρεσιμότητα.....	37
2.3.3 Γεωργικές Συμβουλευτικές Υπηρεσίες.....	38
2.4 Άμεσες Ενισχύσεις (1ος Πυλώνας)	
2.4.1 Παρουσίαση Καθεστώτων.....	40
2.5 Αγροτική Ανάπτυξη (2ος Πυλώνας)	
2.5.1 Παρουσίαση Καθεστώτων	42
Κεφάλαιο 3 - Επιδόσεις της ελληνικής γεωργίας	
3.1 Αξία εγχώριας γεωργικής παραγωγής.....	45
3.2 Δαπάνη γεωργικών εισροών.....	47
3.3 Προστιθέμενη αξία και γεωργικό εισόδημα.....	49
3.4 Απασχόληση εργατικού δυναμικού.....	52
3.5 Επενδύσεις.....	54
3.6 Διείσδυση των ΤΠΕ στην Ελλάδα.....	55
Κεφάλαιο 4 - Παράδειγμα αγροτικής χώρας	
4.1 Ολλανδία.....	59
Κεφάλαιο 5 - Συστάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής.....	63
5.1 SWOT Ανάλυση για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα.....	66
5.2 Βραχυπρόθεσμες προοπτικές Αγροτικής Αγοράς.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΑΠ)

Η κοινή Αγροτική Πολιτική προέκυψε μέσα από τις συζητήσεις των έξι ιδρυτικών χωρών των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων¹. Η ένταξη των γεωργικών προϊόντων στις γενικές αρχές της Κοινής Αγοράς και στη θέσπιση ειδικών κανόνων ανταγωνισμού προέκυψε μετά την τραγική εμπειρία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η σταθερή εξασφάλιση τροφίμων σε μια περίοδο ανεπάρκειας, που οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό² στον πόλεμο, και χαρακτηριζόταν από χαμηλή παραγωγή τροφίμων, όπως και η βελτίωση του επιπέδου ζωής του αγροτικού πληθυσμού ήταν οι βασικότεροι λόγοι δημιουργίας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Το 1962³ θεσπίστηκε η ΚΑΠ με τους ακόλουθους **στόχους**:

- αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα
- εξασφάλιση ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου στον αγροτικό πληθυσμό, με αύξηση των αμοιβών
- σταθεροποίηση των αγορών των γεωργικών προϊόντων
- δημιουργία ασφαλούς αλυσίδας ανεφοδιασμού με λογικές τιμές
- θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού

Για να επιτευχθούν οι άνωθεν στόχοι⁴ τέθηκε σε εφαρμογή ένας μηχανισμός στήριξης των τιμών και της αγοράς, ο οποίος παρείχε στους γεωργούς εγγυημένες τιμές για τα προϊόντα τους. Ο εν λόγω μηχανισμός επέβαλε δασμούς στα εξωτερικά προϊόντα.

¹ Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο

² Βλ. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Διπλό Τεύχος, Ιανουάριος-Ιούνιος 2011, Εκδόσεις Παπαζήση

³ Βλ. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Διπλό Τεύχος, Ιανουάριος-Ιούνιος 2011, Εκδόσεις Παπαζήση

⁴ Βλ. Χρονολόγιο – Ιστορική επισκόπηση της ΚΓΠ - Consilium (europa.eu), Πώς εξελίχθηκε η κοινή γεωργική πολιτική της ΕΕ με την πάροδο των ετών;

Επιπρόσθετα το κράτος μπορούσε να παρέμβει σε περίπτωση πτώσης των τιμών της αγοράς. Οι γεωργοί λάμβαναν την ενίσχυση βάσει της συνολικής παραγωγής τους.

Σχέδιο Mansholt : εκσυγχρονισμός

Με την πάροδο του χρόνου ενώ είχε αυξηθεί η παραγωγή και η διαθεσιμότητα των τροφίμων οι γεωργοί δεν είχαν αποκτήσει εισόδημα, ανάλογο με τους εργαζομένους στους άλλους τομείς της οικονομίας, ούτε είχαν ισάξιο βιοτικό επίπεδο.

Ο Sicco Mansholt, τότε Επίτροπος Γεωργίας⁵, είχε προβλέψει ότι η πλεονασματική παραγωγή της εποχής και η υψηλή στήριξη των τιμών θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ανισορροπίες της αγοράς.

Για αυτόν τον λόγο είχε προτείνει μια ευρύτερη γεωργική μεταρρύθμιση προσπαθώντας να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των γεωργών και να αποφύγει τις στρεβλώσεις της αγοράς.

Το σχέδιο **Mansholt**, η πρώτη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, είχε ως στόχο:

- τον καλύτερο τρόπο εκμετάλλευσης της καλλιεργούμενης έκτασης και την αποζημίωση για μειονεκτικές περιοχές
- την ένωση πολλών ,μικρού μεγέθους, γεωργικών εκμεταλλεύσεων για τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων προσανατολισμένων στην αγορά

Διαχείριση της προσφοράς, παραγωγή προσαρμοσμένη στις ανάγκες της αγοράς

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, άρχισαν να κάνουν έντονη την εμφάνισή τους απαράδεκτα πλεονάσματα τα οποία δεν μπορούσαν να διατεθούν τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά, ακόμα και με τις επιδοτούμενες τιμές. Το αποτέλεσμα

⁵ Βλ. [Common-Agricultural-Policy.pdf \(pitt.edu\)](#), Information Guide, Common Agricultural Policy, A guide to the European Union's Common Agricultural Policy (CAP) with hyperlinks to sources of information within European Sources Online and on external websites([aei.pitt.edu/75450/3/Common-Agricultural-Policy.pdf](#))

ήταν ότι τα τρόφιμα είτε αποτελούσαν αντικείμενο ντάμπινγκ είτε επωλούντο στην παγκόσμια αγορά σε πολύ χαμηλότερες τιμές.

Για να αποφευχθεί η υπερβολική μείωση του εισοδήματος των γεωργών, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το 1984 ποσοτώσεις στην παραγωγή, με σκοπό να περιορισθεί η πλεονασματική παραγωγή και να εξασφαλισθεί η διαχείριση του εφοδιασμού. Παράλληλα επιχειρήθηκε να περιορισθεί με διάφορους τρόπους η παραγωγή.

Όλος αυτός ο υπερπροστατευτισμός κατακρίθηκε από εξωτερικούς παράγοντες, για αυτό ζητήθηκε από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες να προβούν στις κατάλληλες διεργασίες, ώστε να απελευθερωθεί η αγορά.

Οι μεταρρυθμίσεις MacSharry: από τη στήριξη της αγοράς στη στήριξη του παραγωγού

Το 1992, θεσπίστηκε η πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, η οποία στόχευε στη μείωση παραγωγής για πλεονασματικά⁶ αγροτικά προϊόντα μέσω μείωσης των εγγυημένων τιμών τους. Η αναθεώρηση Macsharry σηματοδότησε τη μεταστροφή της ΚΑΠ από τη στήριξη των αγορών στην στήριξη του παραγωγού (μέσω της άμεσης εισοδηματικής στήριξης) και στην εισαγωγή φιλικών προς το περιβάλλον μέτρων και δράσεων.

Επιπρόσθετα, οι άμεσες ενισχύσεις θα παρέχονταν για πρώτη φορά, προς τους γεωργούς, όχι βάσει της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος, αλλά βάσει του ανά καλλιεργούμενου εκτάριου και βάσει του ανά εκτρεφόμενου ζώου.

Νέος πυλώνας: η αγροτική ανάπτυξη

Σχεδόν 40 χρόνια αργότερα, ο προϋπολογισμός της ΚΑΠ εξακολουθούσε να ανέρχεται στο 50 %⁷ περίπου του συνολικού προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρ'όλα αυτά, ο γεωργικός τομέας, παρείχε λιγότερες δυνατότητες για τη δημιουργία

⁶ Βλ. Το Ευρωπαϊκό φαινόμενο: Ιστορία, Θεσμοί Πολιτικές, Κεφάλαιο 2η Έκδοση, Θεσσαλονίκη 2018, Παναγιώτης Λιαργκόβας, Χρήστος Παπαγεωργίου, Επιστημονικές Εκδόσεις Τζιολα.

⁷ Βλ. Η ιστορία της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής – Ένωση Αγρινίου (e-ea.gr), Χρονολόγιο – Ιστορική επισκόπηση: Πως εξελίχθηκε η κοινή γεωργική πολιτική της ΕΕ με την πάροδο των ετών, 07-02-23

νέων θέσεων εργασίας σε σχέση με άλλους τομείς όπως ο τομέας των υπηρεσιών, που βρισκόταν σε ανοδική πορεία.

Στο πλαίσιο αυτό, το πακέτο «Ατζέντα 2000» οδήγησε στη δημιουργία ενός **δεύτερου πυλώνα** της ΚΑΠ αφιερωμένου στην αγροτική ανάπτυξη.

Η Ατζέντα 2000 προσέφερε τη δυνατότητα στους αγρότες να παράγουν τα προϊόντα που έχουν ζήτηση στην αγορά, ώστε να βελτιώνεται το βιοτικό τους επίπεδο μέσω της σταθερότητας του εισοδήματός τους. Επιπλέον, μέσω της εν λόγω πολιτικής η Ευρωπαϊκή Ένωση εξασφαλίζει ότι τα γεωργικά προϊόντα της θα είναι ανταγωνιστικά⁸ τόσο στην εσωτερική όσο και στην παγκόσμια αγορά. Επιπρόσθετα τα προϊόντα θα παράγονται με ασφαλή τρόπο και σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές επιταγές, οι οποίες θα είναι πιο αυστηρές. Τέλος, δίνονται ώθηση και κίνητρα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου, συμβάλλοντας στη διατήρηση δυναμικών αγροτικών κοινοτήτων, προκειμένου αυτές να μπορούν με τη σειρά τους να δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης και προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης.

Με τη νέα χιλιετία προέκυψαν νέα ζητήματα για την ΚΑΠ η οποία, όχι μόνο χρειάστηκε να εξασφαλίσει την επαρκή διατροφή και την ευημερία της κοινωνίας, αλλά έπρεπε να αντιμετωπίσει σοβαρά ανακύπτοντα προβλήματα, όπως η κλιματική αλλαγή⁹, οι συνθήκες διαβίωσης των ζώων, η ασφάλεια των τροφίμων και η βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων.

Η μεταρρύθμιση του 2013 επιχείρησε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στοχεύοντας :

- στη χρηματοδότηση ενεργειών υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος
- στη δικαιότερη κατανομή της στήριξης. Ενίσχυση στις μικρότερες γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- στην παροχή κινήτρων, με πρόσθετη ενίσχυση για τους νέους ηλικιακά αγρότες

⁸ Βλ. Σέμος Β. Αναστάσιος, Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Αγροτική Πολιτική, Εκδόσεις Ζήτη, 2η Έκδοση

⁹ Βλ. "Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, 1957 – 2020: σημασία, εξέλιξη και προοπτικές", ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας & Εφαρμοσμένων Οικονομικών Τμήμα Γεωγραφίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2021-2027

Μια πιο δίκαιη και πιο οικολογική πολιτική με άξονα τις επιδόσεις και τα αποτελέσματα.

Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να καταρτίζουν **στρατηγικά σχέδια**¹⁰ βάσει των αναγκών τους και σύμφωνα με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό σημαίνει, ότι τα μέτρα που λαμβάνει κάθε χώρα είναι προσαρμοσμένα στις τοπικές ιδιαιτερότητες, χωρίς να απειλείται ο γενικός «κοινός» χαρακτήρας της πολιτικής.

Η κλιματική αλλαγή και η αύξηση του αριθμού των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, αποτελούν μείζονα προβλήματα στη σημερινή εποχή, για αυτόν τον λόγο η νέα ΚΑΠ ρίχνει ιδιαίτερο βάρος στα οικολογικά προγράμματα. Η χρηματοδότηση, όπως και στο παρελθόν, εξαρτάται από τη συμμόρφωση προς την νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς του περιβάλλοντος και του κλίματος, καθώς η μεταρρύθμιση ανταμείβει όσους αγρότες ακολουθούν οικολογικές πρακτικές, κλιματικά ευαίσθητες και φιλικές προς το περιβάλλον όπως βιολογική καλλιέργεια, προστασία των πλούσιων σε άνθρακα εδαφών κτλ.

Μια σημαντική διαφορά, αναφορικά με τις άμεσες ενισχύσεις, είναι ότι πλέον παρέχονται κατά προτεραιότητα στις μικρότερες γεωργικές εκμεταλλεύσεις και στους νέους γεωργούς. Για πρώτη φορά, η ΚΑΠ περιλαμβάνει και δέσμευση για την προστασία των **δικαιωμάτων των εργαζομένων και τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών.**

¹⁰ Βλ. [Timeline - History of the CAP - Consilium \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economic_finance_affairs/press_corner/press_releases/press_release.cfm?id=1100), **Timeline - History of the CAP**, How has the EU's common agricultural policy evolved over the years? Find below some of the key milestones in the history of the CAP.

2.1 Γενικοί στόχοι της νέας ΚΑΠ 2021-2027

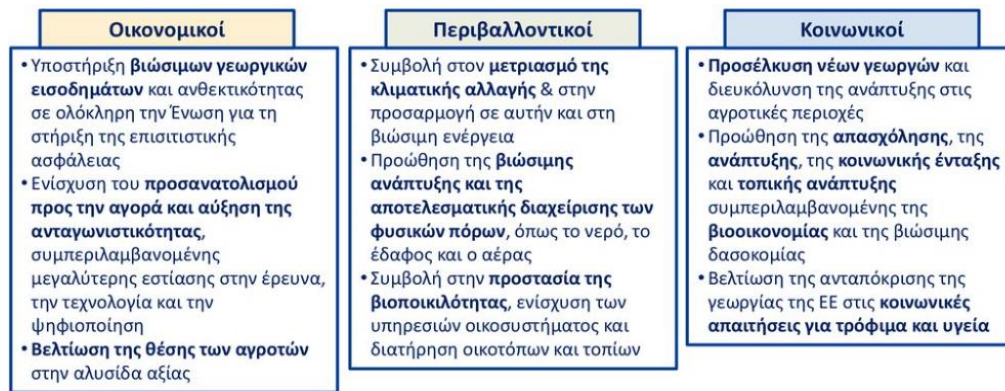
Το Στρατηγικό σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027 συντάχθηκε λαμβάνοντας υπόψη τον Κανονισμό 2021/2115¹¹, με γενικό στόχο να βελτιώσει περαιτέρω τη βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας, των τροφίμων και των αγροτικών περιοχών και να συμβάλει στην επίτευξη τριών γενικών στόχων. Οι τρεις γενικοί στόχοι αποσκοπούν στα κάτωθι:

- 1) να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα μέσω της διείσδυσης της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία και της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών, διασφαλίζοντας παράλληλα ένα δίκαιο γεωργικό εισόδημα στον παραγωγό
- 2) να δοθεί μεγαλύτερη φροντίδα στις περιβαλλοντικές δράσεις και στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον να παρέχονται στον καταναλωτή ασφαλή και υγιεινά τρόφιμα
- 3) να ενισχυθεί ο κοινωνικό-οικονομικός ιστός των αγροτικών περιοχών, δίνοντας έμφαση στην ηλικιακή αναζωογόνησή τους και στην προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας.

Η επίτευξη των **γενικών στόχων** επιδιώκεται μέσω **εννέα**¹² **ειδικών** στόχων, καλύπτοντας και τις τρεις διαστάσεις (οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική) της αειφορίας:

¹¹ Βλ. Article 5, General objectives, Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021, Official Journal of the European Union, 06-12-2021, (PDF)

¹² Βλ. TITLE II, OBJECTIVES AND INDICATORS, Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021, Official Journal of the European Union, 06-12-2021, (PDF)

Πηγή: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ, Τράπεζα Πειραιώς, ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2021-2027

Ο στόχος της **Διασφάλισης ενός βιώσιμου Γεωργικού Εισοδήματος** είναι εξαιρετικά σημαντικός και απαραίτητος. Το 2017¹³ οι γεωργοί κέρδιζαν κατά μέσο όρο μόλις λιγότερο από το ήμισυ της αμοιβής που θα είχαν σε άλλες θέσεις εργασίας. Για αυτό τον λόγο η υποστήριξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων είναι μονόδρομος και επιτυγχάνεται μέσω της βασικής ενίσχυσης και της αναδιανεμητικής ενίσχυσης. Η αναδιανεμητική ενίσχυση εφαρμόζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, από το 2023, και στηρίζει τις μικρές και μεσαίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Επιπλέον σημαντική είναι η ενίσχυση στους παραγωγούς των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, καθώς και των περιοχών με ειδικά μειονεκτήματα του πυλώνα 2. *Παράλληλα η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου ενισχύει την μακροπρόθεσμη επισιτιστική ασφάλεια μέσω της συνεχούς παραγωγής αγροτικών ποιοτικών προϊόντων, διασφαλίζοντας παράλληλα και την οικονομική βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής. Τα ποσά των ανωτέρω παρεμβάσεων αποτυπώνονται στον κάτωθι πίνακα:*

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-Ι	Π1-21	Βασική εισοδηματική στήριξη για τη βιωσιμότητα	4.455.060.681	77,6%
	Π1-29	Συμπληρωματική στήριξη του αναδιανεμητικού εισοδήματος για τη βιωσιμότητα	870.163.618	15,2%
Π-Ι Άθροισμα			5.325.224.299	92,8%
Π-ΙΙ	Π3-71	Ενισχύσεις σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα (50% των συνολικών πόρων)	414.500.000	7,2%
Π-ΙΙ Άθροισμα			414.500.000	7,2%
Γενικό Άθροισμα			5.739.724.299	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ Ανάπτυξης και Τροφίμων, Φλεβάρης 2020

¹³Βλ. ΚΑΠ: Οι 9+1 βασικοί στόχοι – Ένωση Αγρινίου (e-ca.gr), 20-02-21

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ¹⁴ του αγρο-διατροφικού τομέα πραγματοποιείται μέσω της ενίσχυσης των γεωργικών εισοδημάτων για τομείς σημαντικούς στον ελληνικό αγρο-διατροφικό σύστημα. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας και σταθερής παραγωγής πρώτης ύλης για τις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, συμβάλει ταυτόχρονα και στην ενίσχυση της διατροφικής και επισιτιστικής ασφάλειας. Εξαιρετικά σημαντικές είναι και οι επενδύσεις που αφορούν τον πυλώνα 2 και αφορούν σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και σε επιχειρήσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα επίσης γεωργικό προϊόν. Ο στόχος των επενδύσεων αυτών είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας τους, η στροφή στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας τόσο για την κάλυψη των αναγκών της χώρας σε νωπά και μεταποιημένα προϊόντα αλλά και η αύξηση των δυνατοτήτων διείσδυσης στις διεθνείς αγορές. Επιπρόσθετα οι ψηφιακές και <<πράσινες επενδύσεις>> ¹⁵, του πυλώνα 2, αφορούν ενίσχυση επενδύσεων σε αυτοματοποίηση, ψηφιοποίηση και συστήματα γεωργίας ακριβείας βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα των βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την προστασία από φυσικές καταστροφές ¹⁶, αναφέρονται σε επενδύσεις ενεργητικής προστασίας. Αυτό σημαίνει, ότι παρέχεται, η δυνατότητα, σε εκμεταλλεύσεις που πλήττονται από ακραία καιρικά φαινόμενα, να διατηρήσουν τα επίπεδα ποιότητας και εμπορευσιμότητας των προϊόντων τους και συνεπώς τη θέση τους στην αγορά. Οι παρεμβάσεις που απαντούν στον παρόντα ειδικό στόχο συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

¹⁴ Βλ. (https://ead.gr/wp-content/uploads/2023/03/KAP23_27-συνοπτικο-ΠΑΑ.pdf)

¹⁵ Βλ. ΚΑΠ: Ψηφιακές και «πράσινες» επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις - Οικονομικός Ταχυδρόμος - [ot.gr](https://www.ots.gr), 29-12-2022

¹⁶ Βλ. ΚΑΠ: Επενδύσεις για προστασία από φυσικές καταστροφές - Οικονομικός Ταχυδρόμος - [ot.gr](https://www.ots.gr), 29-12-2022

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-I	Π1-32.1	Στήριξη Συνδεδεμένου Εισοδήματος - Φυτική Παραγωγή	504.484.540	20,6%
	Π1-32.2	Στήριξη Συνδεδεμένου Εισοδήματος - Ζωική Παραγωγή	554.912.360	22,6%
	Π1-32.3	Στήριξη Συνδεδεμένου Εισοδήματος - Μεταξοσκώληκες	1.605.975	0,1%
	Π1-36	Ειδική Ενίσχυση για το Βαμβάκι	919.980.000	37,5%
Π-I Άθροισμα			1.980.982.875	80,8%
Π-II	Π3-73-2.1	Σχέδια Βελτίωσης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων που συμβάλουν στην Ανταγωνιστικότητα	296.000.000	12,1%
	Π3-73-2.2	Ψηφιακές και πράσινες επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	35.000.000	1,4%
	Π3-73-2.3	Στήριξη για επενδύσεις στη μεταποίηση/ εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων	130.000.000	5,3%
	Π3-73-2.5	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την προστασία από φυσικές καταστροφές	9.000.000	0,4%
Π-II Άθροισμα			470.000.000	19,2%
Γενικό Άθροισμα			2.450.982.875	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022

Ο ειδικός στόχος της **βελτίωσης της θέσης των γεωργών στην αλυσίδα αξίας**, επιτυγχάνεται μέσω της ενίσχυσης της διαπραγματευτικής τους θέσης, η οποία προκύπτει από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας καθώς και από την τυποποίηση, καθετοποίηση και πιστοποίηση της παραγωγής. Οι οικονομίες κλίμακας, οδηγούν σε μείωση του κόστους και ποιοτική αύξηση και αναβάθμιση του παραγόμενου προϊόντος με υψηλή προστιθέμενη αξία. Η τυποποίηση¹⁷ των αγροτικών προϊόντων θα βοηθήσει τους παραγωγούς, ώστε ανάλογα με τις ποιότητες των προϊόντων που παράγουν, να πληρώνονται με τις αντίστοιχες τιμές. Επιπλέον μέσω της καθετοποίησης¹⁸ της αγροτικής παραγωγής, οι παραγωγοί θα έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν οι ίδιοι τις εισροές και τις εκροές των εκμεταλλεύσεών τους και να διαθέτουν τα προϊόντά τους στην καλύτερη δυνατή ποιότητα και ποσότητα. Αυτό, επιτυγχάνεται με την απόκτηση του πλήρους ελέγχου της παραγωγής, από τη φύτευση του σπόρου μέχρι και την τελική διάθεση του παραγόμενου προϊόντος. Τέλος, οι ετικέτες πιστοποίησης¹⁹ θα συμβάλλουν στο άνοιγμα των αγορών και θα αποτελέσουν ισχυρό marketing για την προώθηση προϊόντων στο εξωτερικό, ενισχύοντας περαιτέρω τη θέση των γεωργών στην αλυσίδα αξίας. Η ελληνική γεωργία διαθέτει μικρό κλήρο με αποτέλεσμα η συμμετοχή σε συλλογικά σχήματα να είναι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης των νέων συνθηκών που διαμορφώνονται στην παγκόσμια αγορά γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Μέσω του Πυλώνα 2, παρέχονται ενισχύσεις για τη δημιουργία νέων

¹⁷ Βλ. Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα, Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων, Ενότητα 9η : Τυποποίηση Αγροτικών Προϊόντων, Χρήστος Καμενίδης, Τμήμα Γεωπονίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

¹⁸ Βλ. Η καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής (erixei.gr). Μπάμπης Καλογιάννης-Γεωπόνος

¹⁹ Βλ. Πρότυπα & Πιστοποιήσεις: Γιατί είναι σημαντικά για τις αγροτικές επιχειρήσεις; (excelixi.org)

συλλογικών σχημάτων (σύσταση ομάδων παραγωγών, οργανώσεις παραγωγών). Τα συνεργατικά σχήματα ²⁰, οδηγούν σε δραστηριότητες με πολλαπλά οφέλη, δημιουργώντας προστιθέμενη αξία που δε θα μπορούσε να επιτευχθεί από μεμονωμένη δραστηριότητα, όπως καλύτερη πρόσβαση στην αγορά (π.χ. μέσω συγκέντρωσης της προσφοράς και μέσω κοινής διανομής), αλλά και καλύτερη δυνατότητα διαπραγμάτευσης, τόσο με τους αγοραστές των προϊόντων, όσο και με τους προμηθευτές γεωργικών εισροών, γεωργικών μηχανημάτων, κ.λπ. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες μπορούν να αποκτήσουν ευκολότερα πρόσβαση σε προηγμένη τεχνολογία και σε συστήματα ποιότητας που θα περιορίσουν το κόστος παραγωγής και θα ενισχύσουν τη μεταποίηση ποιοτικών προϊόντων. Τέλος, μέσω συνεργατικών σχημάτων γίνεται καλύτερη αξιοποίηση μηχανισμών διαχείρισης κινδύνων.

Συμπληρωματικά, στην επίτευξη του στόχου λειτουργούν και τα επιχειρησιακά προγράμματα του Πυλώνα 1 στους τομείς των οπωροκηπευτικών, του ελαιόλαδου και της επιτραπέζιας ελιάς, του μελιού και του κρασιού, τα οποία απευθύνονται σε ήδη λειτουργούσες οργανώσεις παραγωγών/ενώσεις οργανώσεων παραγωγών. Οι παρεμβάσεις που απαντούν στον εν λόγω ειδικό στόχο συνοψίζονται στον κάτωθι πίνακα:

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-Ι	Π2-47.1	Τομεακό Πρόγραμμα Ελαιολάδου	53.330.000	18,4%
	Π2-47.2	Τομεακό Πρόγραμμα Οπωροκηπευτικών	50.000.000	17,3%
	Π2-55	Τομεακό Πρόγραμμα Μελισσοκομίας	27.263.225	9,4%
	Π2-58	Τομεακό Πρόγραμμα Οίνου	115.150.000	39,8%
Π-Ι Άθροισμα			245.743.225	84,9%
Π-ΙΙ	Π3-77-1.1	Σύσταση Ομάδων και Οργανώσεων Παραγωγών και Διεπαγγελματικών οργανώσεων στο τομέα της Γεωργίας	26.376.240	9,1%
	Π3-77-2.1	Συστήματα Ποιότητας Γεωργικών Προϊόντων και Τροφίμων	17.500.000	6,0%
Π-ΙΙ Άθροισμα			43.876.240	15,1%
Γενικό Άθροισμα			289.619.465	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022

Ο στόχος της **δημογραφικής ανανέωσης των απασχολούμενων στη γεωργία μέσω προσέλκυσης νέων γεωργών**, πραγματώνεται με τη «Συμπληρωματική Εισοδηματική Ενίσχυση για Νέους Γεωργούς» και με την παροχή ενίσχυσης για την πρώτη εγκατάσταση νέων γεωργών μέσω του Πυλώνα 2. Η αύξηση του αριθμού των αγροτών ηλικίας²¹ μικρότερης των σαράντα ετών, τροφοδοτεί τη δημογραφική ανανέωση των

²⁰ Βλ. Πώς μπορεί ο Αγροδιατροφικός τομέας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αύριο, σήμερα; | EY Greece, Μελέτητης EY Ελλάδος και της Τράπεζας Πειραιώς, Απρίλιος 2022

²¹ Βλ. (<https://www.ot.gr/2023/01/02/agro/kap-ti-tha-allaksei-sto-epomeno-programma-neon-agroton-2023-2027/>)

απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, με στόχο τη βελτίωση της αναλογίας των γεωργών με ηλικία μικρότερη των 35 ετών σε σχέση με τους γεωργούς ηλικίας άνω των 55 ετών, ώστε να συγκλίνει η χώρα με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Οι παρεμβάσεις, που αφορούν τον παρόντα ειδικό στόχο, αντικατοπτρίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-I	Π1-30	Συμπληρωματική εισοδηματική στήριξη των νέων γεωργών	140.000.000	19,2%
Π-I Άθροισμα			140.000.000	19,2%
Π-II	Π3-75.1	Εγκατάσταση νέων γεωργών	590.000.000	80,8%
Π-II Άθροισμα			590.000.000	80,8%
Γενικό Άθροισμα			730.000.000	100,0%

Πηγή:Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες.,ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ,Φεβρουάριος 2022

Οι **περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι**²², βρίσκονται στο επίκεντρο της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής. Η συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος, ο αέρας και η συμβολή στην ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας απαρτίζουν την Πράσινη αρχιτεκτονική του Στρατηγικού Σχεδίου. Οι επιμέρους παρεμβάσεις, που αφορούν τον εν λόγω ειδικό στόχο, παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα:

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-I	Π1-31.1	Χρήση ανθεκτικών και προσαρμοσμένων ειδών και ποικιλιών	268.200.000	7,5%
	Π1-31.2	Επέκταση της εφαρμογής περιοχών οικολογικής εστίασης	644.180.000	18,1%
	Π1-31.3	Εφαρμογή ζωνών οικολογικής εστίασης στις δενδρώδεις	105.000.000	3,0%
	Π1-31.4	Διατήρηση αγροδοσικών οικοσυστημάτων πλούσιων σε στοιχεία του τοπίου	284.375.000	8,0%
	Π1-31.5	Ενίσχυση παραγωγών για την εφαρμογή μεθόδων γεωργίας ακριβείας με τη χρήση του εργαλείου/εφαρμογής διαχείρισης εισροών και παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων	106.500.000	3,0%
	Π1-31.6	Περιβαλλοντική διαχείριση-βελτίωση μόνιμων βοσκοτόπων	104.993.650	3,0%
	Π1-31.7	Διατήρηση και προστασία καλλιερειών σε εκτάσεις με αναβαθμίδες	56.250.000	1,6%
	Π1-31.8	Διατήρηση μεθόδων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας	605.910.400	17,0%
Π-I Άθροισμα			2.175.409.050	61,2%
Π-II	Π3-70-1.1	Προστασία άγριας ζωής εντός των προστατευόμενων περιοχών	3.198.070	0,1%
	Π3-70-1.2	Ενισχύσεις για την προστασία του αγροτικού τοπίου	8.800.000	0,2%
	Π3-70-1.3	Εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων φυτοπροστασίας με στόχο τη μείωση των φυτοφαρμάκων	239.205.157	6,7%
	Π3-70-1.4	Προστασία και διατήρηση γενετικών πόρων	62.425.190	1,8%
	Π3-70-2.1	Ενισχύσεις για τη μετατροπή σε βιολογικές πρακτικές και μεθόδους (νεοεισερχόμενοι στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία)	195.000.000	5,5%
	Π3-70-4.1	Δάσωση και δημιουργία δασικών εκτάσεων	60.000.000	1,7%
	Π3-71	Ενισχύσεις σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα (50% του συνολικού προϋπολογισμού)	414.500.000	11,7%
	Π3-73-1.1	Έργα υποδομών εγγείων βελτιώσεων	300.000.000	8,4%
	Π3-73-1.3	Πρόληψη και αποκατάσταση ζημιών σε δάση εξαιτίας δασικών πυρκαγιών, φυσικών καταστροφών και καταστροφικών συμβάντων	50.000.000	1,4%
	Π3-73-2.2	Ψηφιακές και πράσινες επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	24.500.000	0,7%
Π3-73-2.5	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την προστασία από φυσικές καταστροφές	21.000.000	0,6%	
Π-II Άθροισμα			1.178.628.417	38,8%
Γενικό Άθροισμα			3.554.037.467	100,0%

Πηγή:Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες.,ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ,Φεβρουάριος 2022

²² Βλ. (<https://www.famelia-asterousion.gr/el/nea/kap-oi-perivallontikoi-kai-klimatologikoi-stochoi>)

Ο ειδικός Στόχος του Στρατηγικού Σχεδίου σχετικά με την προώθηση της απασχόλησης, της ανάπτυξης, της ισότητας των φύλων, της κοινωνικής ένταξης, της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές και της συμμετοχής των γυναικών στη γεωργία, επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της εφαρμογής των τοπικών στρατηγικών (LEADER). Το LEADER²³ ενθαρρύνει τις αγροτικές περιοχές να διερευνήσουν νέους τρόπους ώστε να καταστούν ανταγωνιστικές, να επωφεληθούν στο μέγιστο από τα πλεονεκτήματά τους και να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που τυχόν αντιμετωπίζουν, όπως η πληθυσμιακή γήρανση, το χαμηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών λόγω έλλειψης υποδομών και επενδύσεων ή η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης. Έτσι μέσω της πρωτοβουλίας Leader βελτιώνεται η ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές, τόσο των γεωργικών οικογενειών όσο και του ευρύτερου αγροτικού πληθυσμού. Οι παρεμβάσεις, που θα επιτευχθούν στον παρόντα ειδικό στόχο, συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-II	Π3-73-1.2	Βελτίωση πρόσβασης σε γεωργική γη και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις	55.000.000	22,9%
	Π3-77-4.1	Στήριξη για τοπική ανάπτυξη μέσω του LEADER	185.000.000	77,1%
Π-II Άθροισμα			240.000.000	100,0%
Γενικό Άθροισμα			240.000.000	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022

Ο στόχος της βελτίωσης της ανταπόκρισης της γεωργίας της Ένωσης στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, μεταξύ άλλων για ασφαλή και θρεπτικά τρόφιμα υψηλής ποιότητας πραγματοποιείται με τη σημαντική αύξηση γεωργικών εκτάσεων στα οποία εφαρμόζεται η βιολογική παραγωγή, περιορίζοντας σημαντικά τη χρήση φυτοφαρμάκων. Τέλος, οι παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ευζωίας των ζώων, στοχεύουν τόσο στην αναβάθμιση της βιοασφάλειας μέσω μέτρων, που εμποδίζουν την είσοδο και την εξάπλωση ενός παθογόνου παράγοντα στο κοπάδι, όσο και στην ορθολογική χρήση και περιορισμό των αντιβιοτικών.

²³ Βλ. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER (europa.eu), Fact Sheet , Βασικός οδηγός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (<https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/fms/pdf/2B953B87-DFAE-12EC-4A2F-D36BAFB37D35.pdf>)

Πολύωνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-Η	Π3-70-2.1	Ενισχύσεις για τη μετατροπή σε βιολογικές πρακτικές και μεθόδους (νεοεισερχόμενοι στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία)	65.000.000	44,1%
	Π3-70-3.1	Καλή μεταχείριση (ευζωία) των παραγωγικών ζώων	50.000.000	33,9%
	Π3-73-2.4	Επενδύσεις πρόληψης και προστασίας του ζωικού κεφαλαίου από μεταδοτικές ασθένειες και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης	15.000.000	10,2%
	Π3-77-2.1	Συστήματα Ποιότητας Γεωργικών Προϊόντων και Τροφίμων	17.500.000	11,9%
Π-Η Άθροισμα			147.500.000	100,0%
Γενικό Άθροισμα			147.500.000	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες., ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022

AKIS και Ψηφιοποίηση του Αγροτικού Τομέα (Εγκάρσιος Στόχος)

Οι Γεωργικές Συμβουλευτικές Υπηρεσίες, τα Ευρωπαϊκά και Εθνικά Δίκτυα²⁴ της ΚΑΠ και η Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας²⁵, θα εκσυγχρονίσουν και θα προωθήσουν την καινοτομία μέσω της διείσδυσης και διάδοσης νέων τεχνολογιών, γνώσεων και καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία. Μέσω του AKIS²⁶ γεωργοί, σύμβουλοι, ερευνητές, φορείς παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πάροχοι εισροών, έμποροι λιανικής πώλησης, υπηρεσίες μέσω ενημέρωσης, Υπουργεία θα βοηθήσουν μέσω της γόνιμης αλληλεπίδρασης στην παραγωγή γνώσεων και πληροφοριών.

Ταυτόχρονα μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού της γεωργίας, θα αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εκμεταλλεύσεων. Οι επενδύσεις στη γεωργία ακριβείας, θα βελτιώσουν το περιβαλλοντικό προφίλ των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ενώ θα υπάρξει αποδοτικότερη χρήση γεωργικών εισροών μέσω διαχείρισης δεδομένων που θα καλύπτουν χωρικά και χρονικά τις ανάγκες κάθε σημείου του αγροτεμαχίου. Η κατάρτιση και η εκπαίδευση στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Ενημέρωσης, θα προωθήσει την καινοτομία και θα ενισχύσει την παραγωγικότητα στον αγροτικό τομέα, ενώ δεν θα περιοριστεί μόνο στους γεωργούς αλλά θα επεκταθεί και στους Συμβούλους μέσω του συστήματος AKIS. Σε ό,τι αφορά τις συμβουλευτικές

²⁴ Η δικτύωση μέσω του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου έχει ως στόχο: τη βελτίωση της ποιότητας εφαρμογής του ΠΑΑ., την αύξηση συμμετοχής των εμπλεκόμενων σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης, την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού και των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με τα οφέλη της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες χρηματοδότησης, την προώθηση της καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές και ειδικότερα στη γεωργία, την παραγωγή τροφίμων και τη δασοπονία, τη διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων, τεχνογνωσίας και αξιολογών πρακτικών σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης

²⁵ Η Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την παραγωγικότητα και Βιωσιμότητα της Γεωργίας (ΕΣΚ- Γεωργίας) δρομολογήθηκε με σχετική Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρέχοντας μια κοινή πλατφόρμα συνεργασίας με στόχο την οικοδόμηση γεφυρών ανάμεσα στην επιστήμη και την εφαρμογή των καινοτόμων προσεγγίσεων στην πράξη ως ένα νέο μέσο στήριξης κυρίως της γεωργίας.

²⁶ Συστήματα γεωργικής γνώσης και καινοτομίας, Ενθαρρύνοντας τη δημιουργικότητα και τη μάθηση Ευρωπαϊκή Επιτροπή (PDF)

παροχές, πιστοποιημένοι σύμβουλοι μπορούν να απασχοληθούν ως Διαμεσολαβητές Καινοτομίας στην υλοποίηση των Επιχειρησιακών Ομάδων, παρέχοντας συμβουλές σε θέματα όπως γεωργικές πρακτικές για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, για την ορθή χρήση φυτοπροστατευτικών, για την ενσωμάτωση τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, για τα θέματα καινοτομίας κτλ. Οι παρεμβάσεις, που απαντούν στον παρόντα ειδικό στόχο, συνοψίζονται στον κάτωθι πίνακα:

Πυλώνας	Κωδ. Παρεμβάσης	Περιγραφή Παρεμβάσης	Κοινοτική Συμμετοχή	Ποσοστιαία Κατανομή
Π-Η	Π3-73-2.2	Ψηφιακές και πράσινες επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	10.500.000	4,5%
	Π3-77-3.1	Ανάπτυξη συνεργασιών με σκοπό τη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή μέσω Επιχειρησιακών Ομάδων (ΕΟ) της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της Γεωργίας (ΕΣΚ-Γεωργίας)	80.000.000	34,0%
	Π3-78.1	Εκπαίδευση - κατάρτιση γεωργών και λοιπών ενδιαφερόμενων ομάδων (stakeholders)	92.000.000	39,1%
	Π3-78.2	Συμβουλευτικές υπηρεσίες γεωργών και λοιπών ενδιαφερόμενων ομάδων (stakeholders)	53.000.000	22,5%
Π-Η Άθροισμα			235.500.000	100,0%
Γενικό Άθροισμα			235.500.000	100,0%

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027, για Πολίτες., ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022

Οι ειδικοί στόχοι της ΚΑΠ ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, οι οποίοι αντανakλώνται στις συναφείς στρατηγικές της: τη Στρατηγική «από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» , τη Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα , το Σχέδιο κλιματικών στόχων για το 2030 και το νέο Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία²⁷, συμπεριλαμβανομένης της νέας στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, του σχεδίου δράσης για τη μηδενική ρύπανση, της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έδαφος και της νέας στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δάση, οι οποίες εξετάζουν ζητήματα σχετικά με τον γεωργικό τομέα και τις προκλήσεις της δημιουργίας βιώσιμων συστημάτων τροφίμων και αναγνωρίζουν τη σύνδεση μεταξύ υγιών ανθρώπων, υγιών κοινωνιών και υγιούς φύσης.

Η Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο»²⁸ ενδεικτικά, θέτει ως στόχους τη μείωση κατά 50% της χρήσης χημικών φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων, αντιμικροβιακών φαρμάκων, καθώς και την αύξηση του ποσοστού βιολογικής καλλιέργειας, τουλάχιστον στο 25% της γεωργικής γης της Ε.Ε.

²⁷ Βλ. Η ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Συνδέοντας, δημιουργώντας και διατηρώντας την αξία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

²⁸ Βλ. Ομάδες του Κόσμου, Ομάδα 2: Εξάλειψη της Πείνας, ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020, ΚΟΣΜΟΣ (<https://drive.google.com/file/d/1G0mjwZ5ILqqi58uQWSSZ49HRFMW0tx4/view>)

Η Στρατηγική για τη «Βιοποικιλότητα», ενισχύει και συμπληρώνει του στόχους της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» με έμφαση στην προστασία και διατήρηση των στοιχείων της βιοποικιλότητας (τοπίο, προστατευόμενες περιοχές, οικοσυστήματα κλπ.)

2.2 Το νέο μοντέλο υλοποίησης

Μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες της νέας ΚΑΠ, αφορά το ίδιο το μοντέλο διακυβέρνησης της πολιτικής με την καθιέρωση ενός <<νέου μοντέλου υλοποίησης>>. Το νέο μοντέλο υλοποίησης, εξορθολογίζει το σύστημα διακυβέρνησης της ΚΑΠ, ενώ βελτιώνει την υλοποίηση των στόχων της ένωσης μέσω μετρήσιμων αποτελεσμάτων. Τέλος, μειώνει τον διοικητικό φόρτο μέσω της εισαγωγής Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), βελτιώνοντας έτσι τον τρόπο που αντιμετωπίζει η ΚΑΠ τις προκλήσεις της εποχής τόσο σε διεθνές, ενωσιακό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης.

Από τη συμμόρφωση στα αποτελέσματα και τις επιδόσεις

Το νέο μοντέλο λειτουργίας της ΚΑΠ (new delivery model), απομακρύνεται πλέον από τη λογική της συμμόρφωσης, υιοθετώντας τη φιλοσοφία των επιδόσεων, συνδέοντας την υλοποίηση και παρακολούθηση της ΚΑΠ, σε ετήσια και μακροπρόθεσμη βάση, με συγκεκριμένους εκ των προτέρων καθορισμένους στόχους. Ένα μοντέλο δηλαδή²⁹ που συνδέει την απορρόφηση των πόρων με το βαθμό επίτευξης των τιμών των δεικτών αποτελεσμάτων. Το νέο μοντέλο παράδοσης της ΚΑΠ βασίζεται στη λογική του προγράμματος (McLaughlin and Jordan, 1999) και στη συνταγογραφική χρήση του κύκλου πολιτικής (Cairney, 2012), η οποία θα πρέπει να διασφαλίζει (α) έναν σωστό ορισμό των στόχων της πολιτικής παρέμβασης με βάση τις δημόσιες ανάγκες, (β) μια λογική σύνδεση μεταξύ των στόχων και των μέσων (μέτρα και πόροι που είναι διαθέσιμα στα δεδομένα πλαίσια) και (γ) μια αξιολόγηση των επιπτώσεων της παρέμβασης

²⁹ Βλ. (https://www-intereconomics-eu.translate.goog/contents/year/2020/number/2/article/new-cap-delivery-model-old-issues.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=el&_x_tr_pto=sc)

Στο πλαίσιο αυτό, η Ένωση ορίζει πλέον τους βασικούς στόχους πολιτικής, τα είδη των παρεμβάσεων και τις βασικές κοινές απαιτήσεις, ενώ τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να λογοδοτούν για το αν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι αυτοί, έχοντας παράλληλα την ευκαιρία να τους προσαρμόσουν στις τοπικές συνθήκες και ανάγκες της επικράτειά τους.

2.2.1 Πλαίσιο επιδόσεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης

Ο προσανατολισμός στις επιδόσεις και τα αποτελέσματα που τίθεται σε εφαρμογή με το νέο μοντέλο υλοποίησης, συνεπάγεται ετήσια και πολυετή αξιολόγηση βάσει δεικτών. Για το σκοπό αυτό θεσπίζεται πλαίσιο επιδόσεων, υπό την κοινή ευθύνη των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο επιτρέπει³⁰ την υποβολή εκθέσεων για τις επιδόσεις των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ κατά τη διάρκεια της υλοποίησης τους, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση των εν λόγω επιδόσεων. Οι στόχοι του πλαισίου επιδόσεων, αποσκοπούν στην αξιολόγηση του αντικτύπου, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας, της συνάφειας, της συνοχής και της ενωσιακής προστιθέμενης αξίας της ΚΑΠ. Επίσης, στοχεύουν στην παρακολούθηση της προόδου που σημειώνεται, όσον αφορά την επίτευξη των αριθμητικών στόχων των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ.

Το **πλαίσιο επιδόσεων** περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

A) ένα σύνολο κοινών δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και δεικτών πλαισίου, το οποίο θα αποτελεί τη βάση παρακολούθησης και αξιολόγησης επιδόσεων και ετήσιας υποβολής εκθέσεων από πλευράς Κρατών Μελών.

³⁰ Βλ. CHAPTER I, PERFORMANCE FRAMEWORK, Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021, Official Journal of the European Union, 06-12-2021 (PDF)

Από τη συμμόρφωση στην επίδοση Κοινοί δείκτες

- **Κοινοί Δείκτες Εκροών:** Ετήσια εκκαθάριση επιδόσεων (σύνδεση δαπανών ΚΑΠ με εκροές)
- **Κοινοί Δείκτες Αποτελεσμάτων:** Ετήσια αξιολόγηση επίδοσης (έλεγχος προόδου έναντι των στόχων με δυνατότητα διορθωτικών δράσεων)
- **Κοινοί Δείκτες Επιπτώσεων:** Ενδιάμεση αξιολόγηση (αξιολόγηση των επιδόσεων ως προς τους στόχους)

Πηγή: Η ΚΑΠ μετά το 2020 Παύλος Καρανικόλας Αναπληρωτής Καθηγητής ΓΠΑ.

Παραδείγματα προτεινόμενων δεικτών

Πηγή: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ, Τράπεζα Πειραιώς, ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2021-2027

Παραδείγματα προτεινόμενων δεικτών

Δείκτες πλαισίου (context indicators) που αφορούν την παρακολούθηση βασικών οικονομικών και διαρθρωτικών μεγεθών όπως είναι γεωργικός πληθυσμός, το μέγεθος των διαθέσιμων γεωργικών εκτάσεων, η απασχόληση, το γεωργικό εισόδημα, η χρησιμοποιούμενη γεωργική γή, η μέση ηλικία των διαχειριστών εκμεταλλεύσεων κ.ά.

Β) Τους αριθμητικούς στόχους και τα ετήσια ορόσημα που θα καθορίσουν τα Κράτη Μέλη σε σχέση με κάθε ειδικό στόχο της ΚΑΠ, χρησιμοποιώντας τους συναφείς δείκτες αποτελεσμάτων.

Γ) Τη συλλογή, αποθήκευση και μετάδοση δεδομένων

Δ) Την τακτική υποβολή εκθέσεων από πλευράς Κρατών Μελών σχετικά με τις δραστηριότητες επιδόσεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης. Οι ετήσιες εκθέσεις επιδόσεων, περιλαμβάνουν βασικά ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία σχετικά με την υλοποίηση των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ, παραπέμποντας σε δημοσιονομικά δεδομένα και σε δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων.

Ε) Τις εκ των προτέρων, ενδιάμεσες και εκ των υστέρων αξιολογήσεις και όλες τις άλλες δραστηριότητες αξιολόγησης που συνδέονται με τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ.

Να επισημανθεί, ότι στο πλαίσιο ετήσιας εκκαθάρισης επιδόσεων γίνεται έλεγχος της επιλεξιμότητας των δαπανών που έχουν πραγματοποιήσει τα Κράτη Μέλη σε σχέση με τις αναφερόμενες εκροές. Όταν οι δηλωθείσες δαπάνες δεν τεκμηριώνονται με τις αντίστοιχες αναφερόμενες εκροές και τα Κράτη Μέλη, δεν μπορούν να αιτιολογήσουν την εν λόγω απόκλιση, η Επιτροπή ενεργοποιεί τον μηχανισμό μείωσης των πληρωμών.

2.2.2 Αποθεματικό κρίσης

Μια βασική³¹ καινοτομία της νέας ΚΑΠ, είναι η σύσταση ενός μόνιμου ευρωπαϊκού αποθεματικού κρίσης, το οποίο έχει ως βασικό σκοπό την υποστήριξη των παραγωγών σε περίπτωση μελλοντικής αστάθειας και κρίσης των τιμών στις γεωργικές αγορές (δημόσια παρέμβαση, ιδιωτική αποθεματοποίηση, έκτακτα μέτρα), ενώ θα προικοδοτηθεί με δικό του προϋπολογισμό ύψους τουλάχιστον 450³² εκατ.ευρώ. Το ποσό θα είναι διαθέσιμο στην αρχή κάθε οικονομικού έτους της προγραμματικής περιόδου 2023-2027. Να επισημανθεί, ότι το ποσό μπορεί να διακυμανθεί σε υψηλότερες τιμές στο πλαίσιο της κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού της Ένωσης και να προσαρμοστεί κατά τη διάρκεια του έτους, όταν υπάρξει ανάγκη, ενόψει των εξελίξεων ή των προοπτικών της αγοράς κατά το τρέχον ή το επόμενο έτος.

2.3 Κοινές απαιτήσεις

Στο νέο μοντέλο υλοποίησης της ΚΑΠ δεν θα πρέπει να έχουμε 27 διαφορετικές εθνικές γεωργικές πολιτικές, με αποτέλεσμα ο κοινός χαρακτήρας της ΚΑΠ να υπονομεύεται και η εσωτερική αγορά να κλυδωνίζεται. Εκτός από τις παρεμβάσεις, που λαμβάνουν χώρα σε κοινοτικό επίπεδο, θεσπίζονται και κοινές απαιτήσεις της Ένωσης. Οι κοινές απαιτήσεις, εφαρμόζονται στα Κράτη Μέλη, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν τον κοινό χαρακτήρα της ΚΑΠ.

Οι κοινές απαιτήσεις σε ενωσιακό επίπεδο περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

- **Η αιρεσιμότητα**
- **Η κοινωνική αιρεσιμότητα**
- **Οι γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες**

2.3.1 Η Αιρεσιμότητα

³¹ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 , GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

³² Βλ. Ο Γάλλος υπουργός Γεωργίας ανοίγει τη στρόφιγγα χρηματοδότησης για απόσταξη κρασιών, εκριζώσεις, δάνεια... | agro24.gr, 09 02 2023 | 12:17 (<https://www.agro24.gr/agrotika/agrotiki-epikairoτητα/eyropaiki-enosi/o-gallos-yπουργos-georgias-anoigci-ti-strofigga>)

Οι γεωργοί και λοιποί δικαιούχοι που λαμβάνουν τις άμεσες ή ετήσιες ενισχύσεις, αν δεν συμμορφώνονται με τις Κανονιστικές Απαιτήσεις Διαχείρισης (ΚΑΔ) του ενωσιακού δικαίου και τα πρότυπα Καλής Γεωργικής και Περιβαλλοντικής Κατάστασης (ΚΓΠΚ) υφίστανται διοικητικές κυρώσεις. Είναι ένα σύστημα αιρεσιμότητας, το οποίο οφείλουν τα κράτη μέλη να εγκολπώσουν εντός των στρατηγικών τους σχεδίων και αφορά τους ακόλουθους ειδικούς τομείς:

- **το περιβάλλον και το κλίμα, συμπεριλαμβανομένων του εδάφους, των υδάτων και της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων**
- **την καλή διαβίωση των ζώων**
- **τη δημόσια υγεία και την υγεία των φυτών**

Το σύστημα της αιρεσιμότητας βασίζεται στο ήδη εφαρμοστέο σύστημα πολλαπλής συμμόρφωσης. Το εν λόγω σύστημα, αναγκάζει τους δικαιούχους να συμμορφώνονται με τα υψηλά πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημόσια υγεία, την υγεία των φυτών, τη δημόσια υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων, προκειμένου να λάβουν τη στήριξη που δικαιούνται.

2.3.2 Κοινωνική αιρεσιμότητα

Η εισαγωγή του συστήματος κοινωνικής αιρεσιμότητας για τους δικαιούχους είναι από τις βασικότερες καινοτομίες της νέας ΚΑΠ. Τα κράτη μέλη υποδεικνύουν στα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΑΠ ότι, το αργότερο από την 1η Ιανουαρίου 2025³³, οι γεωργοί και άλλοι δικαιούχοι που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα ή τις ετήσιες ενισχύσεις στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα πρόκειται να υπόκεινται σε διοικητική κύρωση, εάν δεν συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις που σχετίζονται με τους εφαρμοστέους όρους εργασίας και απασχόλησης ή τις υποχρεώσεις του εργοδότη που απορρέουν από νομικές πράξεις. Μέσω του εν λόγω συστήματος, υπάρχει σεβασμός στην αυτονομία των εργαζομένων, όπως και στο δικαίωμά τους να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις.

Σύστημα ελέγχου και διοικητικών κυρώσεων για την αιρεσιμότητα.

³³ Βλ. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 (<https://eur-lex.europa.eu/legislation/specialpages/summary/summary.do?uri=REG%2F2021%2F2115> - EN - EUR-Lex (europa.eu)). (PDF)

Τα Κράτη Μέλη, οφείλουν να θεσπίσουν αφενός ένα σύστημα ελέγχου και αφετέρου ένα σύστημα διοικητικών κυρώσεων για την αιρεσιμότητα. Τα Κράτη Μέλη, εφαρμόζοντας επιτόπιους ελέγχους, μπορούν να αξιοποιούν τα υφιστάμενα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι κανόνες για την αιρεσιμότητα τηρούνται από τους δικαιούχους.

Οι διοικητικοί έλεγχοι, διενεργούνται στο πλαίσιο των συστημάτων ελέγχου³⁴ που ισχύουν για την αντίστοιχη απαίτηση, πρότυπο, νομική πράξη ή τομέα αιρεσιμότητας. Στους διοικητικούς ελέγχους, μπορεί κατά περίπτωση, να χρησιμοποιηθούν τηλεπισκόπηση ή το σύστημα παρακολούθησης εκτάσεων ή άλλες σχετικές υποστηρικτικές τεχνολογίες για να διενεργηθούν οι επιτόπιοι έλεγχοι.

Τα Κράτη Μέλη, οφείλουν να καθορίζουν το δείγμα ελέγχου για τους επιτόπιους ελέγχους, το οποίο θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον το 1% των δικαιούχων. Επιπλέον, οι επιτόπιοι έλεγχοι διενεργούνται κάθε έτος βάσει ανάλυσης κινδύνου. Τα Κράτη Μέλη, κατά τη χρήση του απλουστευμένου συστήματος ελέγχου, μπορούν να μην διενεργήσουν επιτόπιους ελέγχους, όταν μπορεί να αποδειχθεί ότι οι περιπτώσεις μη συμμόρφωσης των ενδιαφερόμενων δικαιούχων, δεν θα μπορούσαν να έχουν σοβαρές συνεπειες στην επίτευξη των στόχων των σχετικών νομικών πράξεων και προτύπων. Η μη συμμόρφωση, αφορά πράξεις ή παραλείψεις που αποδίδονται ευθέως στον δικαιούχο και σχετίζεται με την αγροτική δραστηριότητα του δικαιούχου.

2.3.3 Γεωργικές Συμβουλευτικές υπηρεσίες

Τα Κράτη Μέλη είναι επιβεβλημένο να συμπεριλάβουν στα στρατηγικά τους σχέδια ένα σύστημα παροχής συμβουλών στους γεωργούς και άλλους δικαιούχους της στήριξης της ΚΑΠ για τη διαχείριση της γης και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, έχοντας την επιλογή να βασιστούν στα υφιστάμενα εθνικά συστήματα παροχής

³⁴ Ως <<σύστημα παρακολούθησης εκτάσεων>> νοείται διαδικασία τακτικής και συστηματικής παρατήρησης παρακολούθησης και αξιολόγησης των γεωργικών δραστηριοτήτων και πρακτικών στις γεωργικές εκτάσεις με δεδομένα των δορυφόρων Sentinels του προγράμματος Copernicus ή άλλα δεδομένα με τουλάχιστον ισοδύναμη αξία. Το <<σύστημα παρακολούθησης εκτάσεων>> αποτελεί στοιχείο του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ) το οποίο τα Κράτη Μέλη οφείλουν να θέσουν σε λειτουργία πλήρως το αργότερο μέχρι την πρώτη Ιανουαρίου του 2024.

συμβουλών. Οι γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες καλύπτουν οικονομικές³⁵, περιβαλλοντικές και κοινωνικές διαστάσεις, παρέχοντας επικαιροποιημένες τεχνολογικές και επιστημονικές πληροφορίες που προκύπτουν από έργα έρευνας και καινοτομίας, ενώ αποτελούν οργανικό μέρος του Συστήματος Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας (AKIS). Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ παραγωγών, μεταποιητών και της ερευνητικής κοινότητας αποτελεί προϋπόθεση για την υιοθέτηση καινοτομιών στην παραγωγή. Για αυτό η δημιουργία ενός ενιαίου και στιβαρού πλέγματος προσφοράς υπηρεσιών κατάρτισης - συμβουλών - μεταφοράς τεχνογνωσίας, μέσω του (AKIS) είναι επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα. Οι γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες, καλύπτουν την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων, τη στήριξη καινοτομίας, τη βιώσιμη διαχείριση των θρεπτικών ουσιών, την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, τις υποχρεώσεις των εργοδοτών, τις ψηφιακές τεχνολογίες για τη γεωργία και τις αγροτικές περιοχές κ.ά.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΠ 2023-2027-ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Συνολικός Προϋπολογισμός (Κοινοτική Συμμετοχή) του Στρατηγικού Σχεδίου 2023 -2027

	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΚΣ) 2023 -2027	Προϋπολογισμός (ΚΣ) εκατ. €
Π-Ι	Πυλώνας Ι	9.681,7
A1	Βασική ενίσχυση	4.393,1
A2	Ecoschemes	2.128,1
A3	Αναδιανεμητική ενίσχυση	851,2
A4	Συμπληρωματική Νέων Γεωργών	140,0
A5	Συνδεδεμένες με 19 προϊόντα	1.000,0
A6	Συνδεδεμένη βαμβάκι	920,0
A7	Τομεακά προγράμματα	249,3

³⁵ Βλ. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 (<https://eur-lex.europa.eu/legislation/specialised/32021R2115> - EN - EUR-Lex ([europa.eu](https://eur-lex.europa.eu))). (PDF)

Π-II	ΠΥΛΩΝΑΣ II	3.730,6
B1	Αγροπεριβαλλοντικές	779,4
B2	Εξισωτική αποζημίωση	810,0
B3	Επενδύσεις	964,2
B4	Εγκατάσταση Νέων Γεωργών	590,0
B5	Συνεργασία	326,4
B6	Μεταφορά γνώσης και πληροφόρησης	145,0
B7	Λοιπά	115,7

2.4 Άμεσες Ενισχύσεις (1ος Πυλώνας)

- Η **βασική εισοδηματική στήριξη για τη βιωσιμότητα**,³⁶ υπό μορφή ετήσιας αποσυνδεδεμένης ενίσχυσης, αποσκοπεί στη στήριξη του γεωργικού εισοδήματος, για κάθε επιλέξιμο εκτάριο, που δηλώνεται από ενεργό γεωργό. Επιλέξιμη έκταση, είναι μόνο εκείνη που βρίσκεται σε γεωργική έκταση εγκεκριμένη από το κράτος μέλος, σπαρμένη με ποικιλίες εγκεκριμένες από το κράτος μέλος³⁷ και στην οποία η συγκομιδή πραγματοποιείται πραγματικά υπό κανονικές συνθήκες ανάπτυξης των φυτών. Το ποσό, καταβάλλεται την πενταετία 2023 - 2027.
- **Προγράμματα για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων (<<οικολογικά προγράμματα>>)**. Για την ενίσχυση των περιβαλλοντικών και κλιματικών αποτελεσμάτων της ΚΑΠ τα Κράτη Μέλη καταρτίζουν τα οικολογικά προγράμματα τα οποία είναι προαιρετικά για τους γεωργούς. Οι ενεργοί γεωργοί ή οι ομάδες ενεργών γεωργών, υιοθετούν γεωργικές πρακτικές που υποστηρίζουν τη μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη γεωργία. Έτσι, μετριάζεται η κλιματική αλλαγή μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της ενίσχυσης του διοξειδίου του άνθρακα. Επιπλέον, οι πρακτικές προωθούν την αποτελεσματική διαχείριση των φυσικών πόρων όπως το νερό, το έδαφος και τον αέρα, μέσω της χρήσης ψηφιακής εφαρμογής³⁸ διαχείρισης εισροών και παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων. Τέλος, τα προγράμματα, συμβάλλουν στη μείωση

³⁶ Βλ. (<https://aitoloakarnaniabest.gr/index.php/component/k2/item/98459-ola-ta-lefta-pos-tha-katanemithoyn-oi-ameses-enisxyseis-to-2023-2027>)

³⁷ Βλ. [ΚΑΡ 23-06-18 2 teliko.indd \(agronews.gr\)](https://www.agronews.gr/files/pdf/entheta_pdf/06_18_kap.pdf), Προτάσεις ΚΑΠ 2021-2027, Έκτακτη Έκδοση, Ιούνιος του 2018, (https://www.agronews.gr/files/pdf/entheta_pdf/06_18_kap.pdf)

³⁸ Βλ. (https://ead.gr/wp-content/uploads/2023/03/ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ-ΣΧΗΜΑΤΑ_ΕΚΔΟΣΗ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-2023.pdf)

της απώλειας της βιοποικιλότητας καθώς και στη βελτίωση της καλής διαβίωσης των ζώων μέσω της καταπολέμησης της μικροβιακής αντοχής.

- **Αναδιανεμητική ενίσχυση.** Στην στήριξη των μικρών και μεσαίων εκμεταλλεύσεων για τη βελτίωση της βιωσιμότητας τους στοχεύει η αναδιανεμητική ενίσχυση η οποία θα καταβάλλεται την πενταετία 2023 - 2027. Η παρέμβαση ενισχύει τη βιωσιμότητα³⁹ των μικρών και μεσαίων εκμεταλλεύσεων, κατανέμει δικαιότερα τις ενισχύσεις, και στοχεύει στην αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη εισοδηματική στήριξη στο γεωργικό τομέα. Η αναδιανεμητική ενίσχυση από προαιρετική, καθίσταται υποχρεωτική, καινοτομία σημαντική της νέας ΚΑΠ.
- **Συμπληρωματική εισοδηματική στήριξη για νέους γεωργούς.** Τα Κράτη Μέλη, μπορούν να προσελκύσουν γεωργούς νεαρής ηλικίας, σύμφωνα με τους ειδικούς στόχους της ΚΑΠ και να διαθέσουν στον στόχο αυτό ένα ελάχιστο ποσό των πόρων του εθνικού τους φακέλου. Επιπλέον, η ενίσχυση αφορά και γεωργούς νεαρής ηλικίας που έχουν συστήσει για πρώτη φορά γεωργική εκμετάλλευση και οι οποίοι δικαιούνται ενίσχυση.
- **Συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη.** Τα Κράτη Μέλη, μπορούν να χορηγούν συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη σε ενεργούς γεωργούς, ώστε να παρέχουν βοήθεια σε τομείς και παραγωγές, προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα, η βιωσιμότητα⁴⁰ ή η ποιότητα. Η συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη πρέπει να είναι στοχευμένη, ώστε να μην θεωρηθεί ότι οδηγεί σε στρέβλωση της αγοράς μέσω αύξησης της παραγωγής. Χορηγείται, σε 19 τομείς όπως σιτηρά, ρύζι, γάλα, βόειο κρέας κ.ά.
- **Τομεακές Παρεμβάσεις**

³⁹ Βλ. Αναδιανεμητική συμπληρωματική ενίσχυση από 2023 έως 2027, δικαιούχοι και ποσά | ΑγροΤύπος ([agrotypos.gr](https://www.agrotypos.gr))

⁴⁰ Βλ. Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις 2023-2027 ([etheas.gr](https://www.etheas.gr)), 20-10-22
(<https://www.etheas.gr/el/products/details/ENIMEROSI/Oi-syndedemenes-enisxyseis-2023-2027>)

Τα κράτη Μέλη δύνανται να πραγματοποιούν παρεμβάσεις εκτός από τους άνωθεν τομείς και σε άλλους τομείς όπως: των σιτηρών, της ζάχαρης του ρυζιού, του λίνου, της κάνναβης, της μπανάνας, του βόειου κρέατος, των αυγών και άλλα.

Η επέκταση σε άλλους τομείς πρόκειται για καινοτομία η οποία εντάσσεται για πρώτη φορά στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα.

Οι τομεακές παρεμβάσεις⁴¹ έχουν πολλά οφέλη πάνω στην οργάνωση και την προσαρμογή της παραγωγής στη ζήτηση, στην βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής και στη σταθεροποίηση των τιμών του παραγωγού. Επιπρόσθετα οι τομεακές παρεμβάσεις, βελτιώνουν τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα μέσω του εκσυγχρονισμού και συμβάλλουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Τέλος, τροφοδοτούν την έρευνα, πάνω στην ανάπτυξη βιώσιμων μεθόδων παραγωγής, ενώ ενισχύουν την εμπορική αξία και ποιότητα των προϊόντων, μέσω της ενσωμάτωσής τους στα συστήματα ποιότητας.

2.5 Αγροτική ανάπτυξη(2ος Πυλώνας)

Η στήριξη για την αγροτική ανάπτυξη θα αφορά **οκτώ** γενικά <<είδη παρέμβασης>> τα οποία είναι:

- **Περιβαλλοντικές, κλιματικές και άλλες διαχειριστικές δεσμεύσεις.** Τα Κράτη Μέλη, οφείλουν να περιλαμβάνουν γεωργο-περιβαλλοντικές-δεσμεύσεις μεταξύ

⁴¹ Βλ. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 ([https://eur-lex.europa.eu/32021R2115-EN-EUR-Lex\(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/32021R2115-EN-EUR-Lex(europa.eu))), (PDF)

των παρεμβάσεων στα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΑΠ. Πρόκειται για δεσμεύσεις όπως η δάσωση και η δημιουργία δασικών εκτάσεων, η καλή μεταχείριση των παραγωγικών ζώων, η βιολογική γεωργία⁴² κ.ά.

- **Φυσικοί ή άλλοι ειδικοί ανά περιοχή περιορισμοί.** Τα Κράτη Μέλη παρέχουν ενίσχυση προς τους αγρότες των μειονεκτικών, ορεινών περιοχών και τους μετακινούμενους κτηνοτρόφους ως αντιστάθμιση για τα προβλήματα που τους δημιουργούν τα μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα των περιοχών τους (Εξισωτική Αποζημίωση)
- **Εγκατάσταση γεωργών νεαρής ηλικίας και νέων γεωργών και εκκίνηση αγροτικών επιχειρήσεων.**
- **Συνεργασία.** Περιλαμβάνονται όλες οι πτυχές συνεργασίας⁴³, όπως θέσπιση συστημάτων ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, συλλογική δράση στον τομέα του περιβάλλοντος και του κλίματος, προώθηση βραχειών αλυσίδων εφοδιασμού, ανάπτυξη συνεργασιών με σκοπό τη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή μέσω Επιχειρησιακών Ομάδων (ΕΟ) της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της Γεωργίας (ΕΣΚ-Γεωργίας), σχέδια διαχείρισης δασικών εκτάσεων, δίκτυα και συμπράξεις, δράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER, σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών κ.τ.λ.
- **Εργαλεία διαχείρισης κινδύνων.** Τα Κράτη μέλη, μπορούν να χορηγούν στήριξη, ώστε να βοηθούν τους ενεργούς γεωργούς, να διαχειρίζονται τους κινδύνους παραγωγής⁴⁴ και εισοδήματος που σχετίζονται με τη γεωργική τους δραστηριότητα και οι οποίοι βρίσκονται εκτός τους ελέγχου τους. Τα κράτη μέλη μπορούν, σύμφωνα με την εκτίμηση των αναγκών που διενεργούν, να χορηγούν στήριξη για διάφορα είδη εργαλείων διαχείρισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων σταθεροποίησης εισοδήματος. Η στήριξη, επιτυγχάνεται είτε μέσω χρηματοδοτικών συνεισφορών σε ασφάλιστρα για ασφαλιστικά συστήματα είτε μέσω χρηματοδοτικών συνεισφορών στα ταμεία αλληλοβοήθειας, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών δαπανών σύστασης.

⁴² Βλ. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΠ 2023-2027 (minagric.gr), ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΓΠ 2023-2027,

ΗΜΕΡΙΔΑ «ΚΑΠ 2023-2027 και Συνεταιρισμοί, Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών, Agrotica HELEXPO (www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/KAP2023_2027/ss_kap_2023-2027_paremvasis_pylona_ii_koa.pdf)

⁴³ Βλ. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ) 2021-2027, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Γενική Γραμματεία Αγροτικής Πολιτικής & Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων

⁴⁴ Βλ. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 ([https://EUR-Lex - 32021R2115 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legislation/summaries/2021/2115)), (PDF)

- **Ανταλλαγή αλλαγή γνώσεων και πληροφοριών.** Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οφείλουν να παρέχουν στήριξη για την ανταλλαγή γνώσεων και τη διάδοση πληροφοριών με στόχο την επίτευξη ενός ή περισσότερων εκ των ειδικών στόχων της ΚΑΠ. Η ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών είναι ένα από τα ζητήματα αιχμής για τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική και το Στρατηγικό Σχέδιο για την εφαρμογή της στην Ελλάδα, καθώς η ανάγκη εκπαίδευσης-κατάρτισης των παραγωγών⁴⁵ και παροχής συμβουλών για τις εκμεταλλεύσεις τους, αναγνωρίζεται ως μέγιστη προτεραιότητα. Ωστόσο, θα πρέπει να δίνεται βαρύτητα στην προστασία της φύσης, του περιβάλλοντος και του κλίματος, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης και της ανάπτυξης αγροτικών κοινοτήτων. Επιπρόσθετα, η στήριξη, καλύπτει δαπάνες που αφορούν συμβουλευτικές υπηρεσίες για την προώθηση της καινοτομίας, όπως και υπηρεσίες διαχείρισης σωστής γεωργικής εκμετάλλευσης.
- **Επενδύσεις.** Τα Κράτη Μέλη μπορούν να χορηγούν στήριξη για επενδύσεις σε υλικά και άυλα στοιχεία του ενεργητικού συμβάλλοντας στην επίτευξη ενός ή περισσότερων εκ των ειδικών στόχων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίζουν κατάλογο επενδύσεων μέσα στις οποίες περιλαμβάνονται π.χ. αγορά δικαιωμάτων γεωργικής παραγωγής, αγορά ζώων, ετήσιων φυτών και η φύτευσή τους, τόκοι χρέους, επενδύσεις σε υποδομές μεγάλης κλίμακας (εγγειοβελτιωτικά έργα⁴⁶, αγροτική οδοποιία, ψηφιακές & πράσινες επενδύσεις) και επενδύσεις στη δάσωση.

⁴⁵ Βλ. Συμβουλευτικές υπηρεσίες και εκπαίδευση, για να αλλάξει η γεωργία.14/02/2023, ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΈΝΩΣΗ ΑΓΡΙΝΙΟΥ, (<https://www.e-ea.gr/2023/02/συμβουλευτικές-υπηρεσίες-και-εκπαίδ/>)

⁴⁶ Βλ. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΓΠ 2023-2027, ΔΟΥΛΕΥΟΥΜΕ ΜΑΖΙ, ΚΕΡΔΙΖΟΥΜΕ ΟΛΟΙ, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, (www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/KAP2023_2027/paroyiasia_voyli_08_12_2021_v4.pdf)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

3.1 Αξία γεωργικής παραγωγής (2021)

Στην Ελλάδα, ο αγροτικός τομέας αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης, απασχόλησης και κοινωνικο-οικονομικής συνοχής τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Σήμερα, είναι μάλλον γενικά αποδεκτό, ότι είναι επιβεβλημένο να αναδειχθούν περαιτέρω τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των προϊόντων της ελληνικής φύσης που διακρίνονται από τα υπερέχοντα ποιοτικά⁴⁷ χαρακτηριστικά τους. Τα γνωστά Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) και Εγγυημένα Παραδοσιακά Ιδιότυπα Προϊόντα (ΕΠΙΠ) τεκμαίρουν την υψηλή ποιοτική στάθμη της ελληνικής παραγωγής καθώς είναι κατοχυρωμένα προϊόντα στα συστήματα ποιότητας γεωργικών προϊόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως επισημαίνει ο ερευνητικός οργανισμός διαΝΕΟσις, μέχρι τις αρχές Ιουνίου του 2022, η χώρα μας κατείχε ένα σημαντικό μερίδιο για το μέγεθός της, με 113⁴⁸ ονομασίες εδώδιμων αγαθών (το 6,8% του συνόλου), 147 ονομασίες οίνων (το 9% του συνόλου), και 15 ονομασίες οινοπνευματωδών (το 5,8% του συνόλου). Επιπλέον, η συνολική αξία πωλήσεων των ελληνικών προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης(ΠΟΠ) και προστατευόμενη γεωργική ένδειξη αυξήθηκε κατά €174 εκατ. μεταξύ 2010 και 2017.

Παρόλα αυτά, ο εγχώριος αγροτικός τομέας, καλείται να αντιμετωπίσει την παραδοσιακά χαμηλή παραγωγικότητά του. Η συνεχής μείωση του εργατικού δυναμικού στην ελληνική γεωργία, η μεγάλη ηλικία των αγροτών και το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων δεν είναι σε θέση να δώσουν ώθηση στην παραγωγή, ώστε να βελτιωθεί και το αγροτικό εισόδημα τα επόμενα χρόνια. Η ορθολογική και επαρκής χρήση αγροτικών εφοδίων και άλλων εισροών, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα όσο και για την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων. Για να βελτιωθεί, η παραγωγικότητα και

⁴⁷ Βλ. Η υψηλή ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων | Ελληνική Γεωργία (ellinikigeorgia.gr)

⁴⁸ Βλ. Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, Μαριάννα Σκυλακάκη, Δρ. Θεόδωρος Μπένος, διαΝΕΟσις, Ιούλιος 2022

το εισόδημα στον αγροτικό τομέα, απαιτείται αξιοποίηση όλων των υλικών και άυλων πόρων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής γεωργίας, ώστε να μετασχηματιστεί η διαδικασία παραγωγής μέσω ενσωμάτωσης νέων συντελεστών (τεχνολογία, ανθρώπινο δυναμικό, μέθοδοι παραγωγής). Το ευρύτερο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, θα παίζει καθοριστικό ρόλο στην προσπάθεια μετασχηματισμού και θα <<ξεκλειδώσει>> την αξία του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια.

Μετά τη στασιμότητα του 2020⁴⁹ οι πρώτες εκτιμήσεις στην ακαθάριστη αξία της εγχώριας παραγωγής καταγράφουν μείωση το 2021(-2,2%), το μέγεθος της οποίας αναμένεται να κυμανθεί στο επίπεδο των 10.42 δις ευρώ. Στη φυτική παραγωγή η αξία περιορίστηκε το 2021 σε 7.95 δις ευρώ(-3.8) κυρίως λόγω της μείωσής της στα φρούτα (-5,6) εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών. Επιπρόσθετα, η αξία παραγωγής περιορίστηκε για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά στα ελαιοκομικά προϊόντα (-4%) το 2021, λόγω δύσκολων καιρικών συνθηκών ενώ μεγαλύτερες ήταν οι επιπτώσεις στα αμπελοκομικά προϊόντα (-26.7%), ιδιαίτερα στα επιτραπέζια σταφύλια (-27%) και σε μικρότερο βαθμό στο κρασί(-17%). Αρνητική ήταν επίσης η μεταβολή στα κτηνοτροφικά φυτά(-13.5) και στις πατάτες(-11%). Αντίθετα, θετική ήταν η μεταβολή στα δημητριακά (+8.2%) λόγω της σημαντικής ανόδου των τιμών παραγωγού στο σκληρό σιτάρι και στον αραβόσιτο αλλά και στα βιομηχανικά φυτά (+5%), κυρίως εξαιτίας της σημαντικής αύξησης των τιμών του βαμβακιού στη διεθνή αγορά.

Όσον αφορά στη σύνθεση της παραγωγής, η υπεροχή της φυτικής έναντι της ζωικής, ιδιαίτερα στην Ελλάδα είναι έκδηλη, γεγονός που χειροτερεύει το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου στα ζωικά προϊόντα και οδηγεί, τη χώρα σε άφθονες εισαγωγές τέτοιων προϊόντων, προκειμένου να υπάρξει διατροφική επάρκεια.

⁴⁹ Βλ. [Επιδεινώθηκαν τα μεγέθη της ελληνικής γεωργίας το 2021 \(yraithros.gr\)](https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/)
(<https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/>)

Αξία εγχώριας γεωργικής παραγωγής (εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

	2021	2020	2019	Μεταβολή	
				(2021/2020)%	(2020/2019)%
Αξία φυτικής παραγωγής	7.953	8.268	8.255	-3,8	0,2
Φρούτα	2.237	2.369	2.190	-5,6	8,2
Λαχανικά	1.627	1.624	1.699	0,2	-4,4
Ελαιοκομικά προϊόντα	1.039	1.082	1.197	-4,0	-9,6
Βιομηχανικά φυτά	1.054	1.003	1.013	5,1	-1,0
Δημητριακά	740	684	657	8,2	4,1
Κτηνοτροφικά φυτά	575	665	638	-13,5	4,2
Αμπελοκομικά προϊόντα	376	513	470	-26,7	9,1
Πατάτες	205	230	294	-10,9	-21,8
Άλλα προϊόντα	100	98	97	2,0	1,0
Αξία ζωικής παραγωγής	2.467	2.384	2.393	3,5	-0,4
Αιγοπρόβατα	359	321	337	11,8	-4,7
Πουλερικά	346	335	336	3,3	-0,3
Χοίροι	179	190	192	-5,8	-1,0
Βοοειδή	170	169	167	0,6	1,2
Άλλα ζώα	14	15	15	-6,7	0,0
Γάλα	958	918	898	4,4	2,2
Αβγά	281	271	276	3,7	-1,8
Άλλα ζωικά προϊόντα	160	165	172	-3,0	-4,1
Ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής	10.420	10.652	10.648	-2,2	0,0

Πηγή: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 , GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

3.2 Γεωργικές εισροές

Οι γεωργικές εισροές όπως παρατηρείται απο τον κάτωθι πίνακα αυξήθηκαν καλύπτοντας το 55,4% της αξίας της γεωργικής παραγωγής της χώρας, ενώ η δαπάνη για ζωοτροφές εξακολουθεί να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του κόστους των γεωργικών εισροών φτάνοντας το ποσό των 2.38 δισ.ευρώ. Τα τελευταία έτη, η άνοδος του κόστους των εισροών, είναι ταχύτερη απο την αξία της εγχώριας αγροτικής παραγωγής, με χαρακτηριστική περίπτωση τη ζωική παραγωγή. Συγκεκριμένα στο διάστημα της δεκαετίας 2012-2021 η δαπάνη των ζωοτροφών, αυξήθηκε με έντονο ετήσιο ρυθμό⁵⁰ (+2), καλύπτοντας το 2021 το 96%⁵¹ της αξίας της ζωικής παραγωγής, ποσοστό εξαιρετικά υψηλό, που απέχει σημαντικά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (61% στην ΕΕ-27).

⁵⁰ Βλ. [Επιδεινώθηκαν τα μεγέθη της ελληνικής γεωργίας το 2021 \(yraithros.gr\)](https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/)
(<https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/>)

⁵¹ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 , GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

Δαπάνη γεωργικών εισροών Ελλάδας (2019-2021,εκατ.ευρώ,τρέχουσες τιμές)

Γεωργικές εισροές	2021	2020	2019	Μεταβολή	
				2021/20%	2020/19%
Ζωοτροφές	2.379	2.377	2.364	0,1	
	0,5				
Ενέργεια και Λιπαντικά	995	871	979	14,2	
	-11,0				
Σπόροι και πολλαπλασιαστικό υλικό	353	362	369	-2,5	
	-1,9				
Λιπάσματα και εδαφοβελτιωτικά	352	336	313	4,8	
	7,3				
Φυτοπροστατευτικά προϊόντα	259	254	243	2,0	
	4,5				
Συντήρηση υλικών και κτιρίων	238	237	239	0,4	
	-0,8				
Κτηνιατρικές δαπάνες	24	24	22	0,0	
	9,1				
Γεωργικές υπηρεσίες	359	346	338	3,8	
	2,4				
Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	810	826	841	-1,9	
	-1,8				
Σύνολο εισροών	5.769	5.633	5.708	2,4	
	-1,3				
Αξία γεωργικής παραγωγής	10.420	10.652	10.648	-2,2	0,0
Ποσοστο εισροών%	55,4	52,9	53,6		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic accounts for Agriculture, 21.01.22

Το κόστος των ζωοτροφών και ειδικά το κόστος των χονδροειδών ζωοτροφών, επί σειρά ετών είναι πολύ υψηλό. Μάλιστα το 2022⁵² και μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία οι τιμές στις χονδροειδείς ζωοτροφές ανατιμήθηκαν εκ νέου, γεγονός

⁵² Βλ. <https://www.ypaidhros.gr/eurostat-megali-ptosi-agrotikou-eisodimatos-stin-ellada-2021/>
22-11-2022

που πίεσε ακόμα περισσότερο το εισόδημα των γεωργών. Η ανατίμηση αυτή οφείλεται στο ότι, το μεγαλύτερο μέρος των χονδροειδών ζωοτροφών (73%)⁵³, αγοράζεται από τους κτηνοτρόφους. Η χρήση όμως ιδιοπαραγόμενων χονδροειδών ζωοτροφών, είναι δυνατό να περιορίσει σημαντικά το κόστος διατροφής των ζώων. Παρ' όλα αυτά, οι μικρές και πολυάριθμες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις δεν έχουν τη δυνατότητα να παράγουν χονδροειδείς ζωοτροφές, γιατί δεν έχουν επενδύσει στον απαραίτητο εξοπλισμό, σε εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και στη δημιουργία αποθηκευτικών εγκαταστάσεων. Για αυτό τον λόγο οι επενδύσεις πρέπει να γίνουν από συλλογικά σχήματα, προτεραιότητα που χρηματοδοτείται, σε μικρό όμως ποσοστό, από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της περιόδου 2014-2020. Οπότε, είναι επιβεβλημένο το στρατηγικό σχέδιο της Ελλάδας για την ΚΑΠ να υποστηρίξει κατά προτεραιότητα την υλοποίηση των συγκεκριμένων επενδύσεων.

3.3 Προστιθέμενη αξία και γεωργικό εισόδημα (2021)

Η ακαθάριστη αξία του γεωργικού κλάδου σημείωσε αρνητική μεταβολή (-1,5%)⁵⁴, ενώ πτώση (-5%) κατέγραψε και η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) που περιορίστηκε σε 5,92 δισ. Ευρώ. Τα μεγέθη της αξίας του γεωργικού κλάδου και της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της χώρας παρουσίασαν χειρότερη επίδοση το 2021, ενώ οι μεταβολές των αντίστοιχων μεγεθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν θετικές. Η εξέλιξη αυτή, διεύρυνε την απόκλιση των εγχώριων μεγεθών από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, όπως προκύπτει από την ετήσια μεταβολή του σχετικού δείκτη.

⁵³ Βλ. Ανάλυση: Απειλή για την κτηνοτροφία το υψηλό κόστος των ζωοτροφών στην Ελλάδα, 10.03.2022 (<https://www.ypaidthros.gr/analysis-apeili-ktinotrofia-ypsilo-kostos-zootrofon-stin-ellada/>)

⁵⁴ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027, GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και γεωργικό εισόδημα (εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

	2021*	2020	2019	Μεταβολή 2021/20 (%)	Μεταβολή 2020/19 (%)
Ακαθάριστη αξία γεωργικού κλάδου	11.685	11.868	11.839	-1,5	0,2
• Φυτική παραγωγή	7.953	8.268	8.255	-3,8	0,2
• Ζωική παραγωγή	2.467	2.384	2.393	3,5	-0,4
• Δευτερογενείς δραστηριότητες	930	898	881	3,6	1,9
• Υπηρεσίες	335	318	310	5,3	2,6
(-) Ενδιάμεση ανάλωση	5.769	5.633	5.708	2,4	-1,3
(=) Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία - ΑΠΑ	5.916	6.235	6.131	-5,1	1,7
(-) Ανάλωση παγίου κεφαλαίου	1.167	1.174	1.177	-0,6	-0,3
(-) Φόροι επί παραγωγής	413	375	387	10,1	-3,1
(+) Επιδοτήσεις	2.390	2.600	2.326	-8,1	11,8
(=) Γεωργικό εισόδημα	6.726	7.286	6.893	-7,7	5,7

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic accounts for Agriculture, 21.01.22, GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2023-2027

Μεταβολή αξίας γεωργικού κλάδου και ΑΠΑ Ελλάδας και ΕΕ-27 (ΔΕΙΚΤΗΣ 2010=100)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic accounts for Agriculture, 21.01.22

Το γεωργικό εισόδημα της χώρας έφτασε τα 6,73⁵⁵ δισ. ευρώ το 2021, παρουσιάζοντας απότομη πτώση (-7,7%) μετά την άνοδο του 2020 (+5,7%). Η απότομη πτώση, προέκυψε κυρίως από τη μείωση των επιδοτήσεων(-8%), σε συνδυασμό με τη σημαντική αύξηση των φόρων επί της παραγωγής(+10%). Να τονιστεί, ότι σημαντικό μέρος της αξίας του γεωργικού εισοδήματος (35,5%) το καλύπτουν οι επιδοτήσεις όταν το αντίστοιχο ποσοστό για Ιταλία και Ισπανία είναι (17%) και (19%) αντίστοιχα. Σε

⁵⁵Βλ. [Επιδεινώθηκαν τα μεγέθη της ελληνικής γεωργίας το 2021 \(yraithros.gr\)](https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/)
(<https://www.yraithros.gr/epideinothikan-megethi-ellinikis-georgias-2021/>)

σύγκριση πάντως με το μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵⁶ η απόκλιση του δείκτη του γεωργικού εισοδήματος της χώρας μεγενθύθηκε, ενώ παραμένει μεγαλύτερη σε όρους καθαρού επιχειρηματικού εισοδήματος από τη γεωργία, όπως προκύπτει μετά την αφαίρεση της αποζημίωσης των εργαζομένων, των τόκων που πληρώθηκαν και των ενοικίων που καταβλήθηκαν.

Μεταβολή εισοδήματος γεωργίας Ελλάδος και ΕΕ-27 (ΔΕΙΚΤΗΣ 2010=100)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic accounts for Agriculture, 21.01.22

Σχετικά με το γεωργικό εισόδημα στην Ελλάδα είναι εμφανής η έλλειψη ταμείων⁵⁷ αλληλοβοήθειας για τους τομείς των καλλιεργειών ή της κτηνοτροφίας, παρά το γεγονός ότι στην Ελλάδα υπάρχει υποχρεωτική ασφάλιση καλλιέργειας έναντι κλιματικών κινδύνων. Επιπρόσθετα, οι γεωργοί στην Ελλάδα δεν κάνουν χρήση προθεσμιακών συμβολαίων ή συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης. Προθεσμιακά συμβόλαια αξιοποιούνται μόνο σε γαλακτοκομικές εκμεταλλεύσεις. Συνεπώς, οι Έλληνες παραγωγοί δεν μπορούν να διαχειριστούν επαρκώς τους κινδύνους που ανακύπτουν ούτε έχουν γνώση των υφιστάμενων εργαλείων διαχείρισης κινδύνων. Για παράδειγμα η Ιταλία, αποφάσισε να κάνει χρήση του άρθρου 19 του Κανονισμού (ΕΕ)

⁵⁶ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027, GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

⁵⁷ Βλ. ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Συστάσεις της Επιτροπής για το στρατηγικό σχέδιο ΚΓΠ της Ελλάδας, 18.12.2020 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0372&from=EN>)

2021/2115, διοχετεύοντας 3% των άμεσων ενισχύσεων στη δημιουργία αμοιβαίου κεφαλαίου διαχείρισης κινδύνων για όλους τους γεωργούς που λαμβάνουν ενισχύσεις στο πλαίσιο της ΚΑΠ.

Επιπρόσθετα, ένας άλλος παράγοντας, που συντελεί στην αδυναμία διαχείρισης κινδύνων είναι η χαμηλή συνεργασία μεταξύ των παραγωγών. Τα συνεργατικά σχήματα, υποστηρίζονται ενεργά από την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Μέχρι τα τέλη Μαΐου 2022, οι ενήμεροι αγροτικοί συνεταιρισμοί σε όλη τη χώρα ήταν 1.114⁵⁸, ενώ οι αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών ήταν 425. Ωστόσο τα φρούτα και τα λαχανικά που προσδίδουν την μεγαλύτερη αξία στην ελληνική γεωργική παραγωγή, διακινούνται, σε μικρό ποσοστό, μέσα από οργανώσεις παραγωγών (μόλις 8%) όταν στην Ισπανία είναι 72% και σε επίπεδο ΕΕ-27 είναι 46%. Σε μερικές χώρες, μάλιστα, όπως (Ολλανδία, Βέλγιο, Δανία, Σουηδία, Φινλανδία), το ποσοστό⁵⁹ αυτό προσεγγίζει ακόμη και το 100%.

3.4 Απασχόληση εργατικού δυναμικού

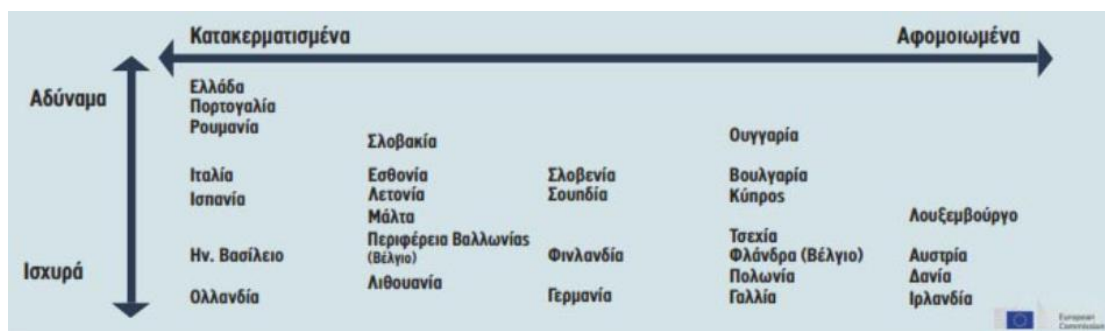
Η απασχόληση του εργατικού δυναμικού στην ελληνική γεωργία, βαίνει συνεχώς μειούμενη, καθώς σύμφωνα με εκτιμήσεις⁶⁰ σε όρους ισοδύναμης απασχόλησης ετήσιων μονάδων εργασίας (EME) από το επίπεδο των 439,7 χιλ. EME το 2017 περιορίστηκε το 2021 σε 395,2 EME καταγράφοντας πτώση της τάξεως του, 10% αισθητά μεγαλύτερη από τον μέσο όρο στην ΕΕ-27 (-6,4%). Επιπλέον η ηλικιακή διάρθρωση του εργατικού δυναμικού είναι εξαιρετικά γερασμένη. Χαρακτηριστικά, στο διάστημα της 2016-2020, η απώλεια θέσεων εργασίας στον αγροτικό τομέα σε σύγκριση με το μέσο όρο του προηγούμενου διαστήματος (-33 χιλ. άτομα), προέρχεται κατά συντριπτικό ποσοστό από τις νεότερες ηλικίες (έως 44 ετών). Αντίθετα, οι αγρότες ηλικίας 65 ετών και άνω, έχουν μια αυξητική πορεία, στην απασχόληση. Επιπρόσθετα, το ποσοστό των γυναικών στη γεωργία είναι χαμηλό και αντιστοιχεί στο 27,5%, ενώ πηγή προβληματισμού αποτελεί και το γεγονός ότι μόνο

⁵⁸ Βλ. Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, Μαριάννα Σκυλακάκη, Δρ. Θεόδωρος Μπένος, διαΝΕΟσις, Ιούλιος 2022

⁵⁹ Βλ. Πώς μπορεί ο Αγροδιατροφικός τομέας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αύριο, σήμερα; | EY Greece, Μελέτη της EY Ελλάδας και της Τράπεζας Πειραιώς, Απρίλιος 2022

⁶⁰ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027, ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

το 6%⁶¹ των Ελλήνων παραγωγών έχει λάβει εκπαίδευση και έχει καταρτιστεί, όταν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο μέσος όρος είναι 55% και σε χώρες πρότυπα για τη γεωργική ανάπτυξη, όπως η Ολλανδία, το ποσοστό υπερβαίνει το 85%. Επίσης, ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο εμποδίζει τον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα, είναι το χάσμα μεταξύ έρευνας και πρακτικής. Ενώ η γεωργική έρευνα και καινοτομία στην Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση έρευνας και ικανοτήτων στα πανεπιστήμια, υπάρχει ελάχιστο ενδιαφέρον για τις ανάγκες των γεωργών, ενώ και το ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα είναι ανεπαρκές. Η Ελλάδα⁶² βρίσκεται στη λίστα των χωρών της Ευρώπης με τα πιο αδύναμα και κατακερματισμένα Συστήματα γνώσης και Καινοτομίας (AKIS) μαζί με Πορτογαλία και Ρουμανία. Η Πορτογαλία⁶³ δεν έχει καταφέρει να εντάξει την επιστημονική έρευνα στην πρωτογενή παραγωγή και οι ειδικοί επιστήμονες του δημόσιου τομέα έχουν ιδιαίτερα περιορισμένο ρόλο στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Το πιο δυνατό και ανθεκτικό σύστημα AKIS το έχει η Ολλανδία, ενώ η Ιρλανδία με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το έχει αφομοιώσει στον αγροτικό της τομέα. Η Ιρλανδία έχει καταφέρει να εκσυγχρονίσει την παραγωγή της, καθώς έχει εστιάσει στη μεταφορά της γνώσης και της καινοτομίας, ενώ η Ολλανδία έχει επιτύχει την καλύτερη δυνατή διείσδυση της νέας τεχνολογίας στην διαδικασία παραγωγής με αποτέλεσμα να θεωρείται πρωτοπόρα στην Ευρώπη.

Πηγή: Η Ελλάδα διαθέτει το πιο αδύναμο και κατακερματισμένο Σύστημα Γνώσης και Καινοτομίας στην Ευρώπη (ypaithros.gr)

Τέλος, αξίζει να τονιστεί πως το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων («ΥΠΑΑΤ») δεν φαίνεται να θεωρεί σημαντική την κατάρτιση των παραγωγών ή γενικότερα την εφαρμογή των αναπτυξιακών μέτρων της ΚΑΠ, γεγονός που

⁶¹ Βλ. Μόνο το 6% των αγροτών στην Ελλάδα έχει δεχτεί εκπαίδευση και κατάρτιση - Οικονομικός Ταχυδρόμος - ot.gr.10-09-2021

⁶² Βλ. Η Ελλάδα διαθέτει το πιο αδύναμο και κατακερματισμένο Σύστημα Γνώσης και Καινοτομίας στην Ευρώπη (https://www.ypaithros.gr/ellada-diathetei-pio-adynameo-katakermatismeno-systima-gnosis-kainotomias-stin-eyropi/)

επιβεβαιώνεται από την καθυστερημένη υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης («ΠΑΑ»)⁶⁴. Ως προς την κατάρτιση και τη συνεργασία με ερευνητικούς φορείς, είναι χαρακτηριστικό πως το ελληνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 αποσκοπούσε στη δημιουργία 67.500⁶⁵ περίπου θέσεων κατάρτισης για γεωργούς και αγροτικές επιχειρήσεις αλλά και στη στήριξη 285 έργων συνεργασίας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας (ΕΣΚ). Το αποτέλεσμα ήταν 10.456 γεωργοί, να πάρουν μέρος σε εκπαιδευτικά προγράμματα το 2014-2020 και να διενεργηθούν μόνο 110 έργα συνεργασίας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας(ΕΣΚ) την ίδια περίοδο. Χαρακτηριστική, είναι η περίπτωση του Μέτρου 16, που αφορά στην ανάπτυξη συνεργασιών με σκοπό τη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή μέσω της πιλοτικής εφαρμογής έργων καθώς και στη δημιουργία Επιχειρησιακών Ομάδων, με στόχο την ενίσχυση της βιωσιμότητας και παραγωγικότητας της γεωργίας ή την προστασία του περιβάλλοντος. Το εν λόγω μέτρο, είναι το δυσκολότερο του ΠΑΑ 2014-2020, καθώς φέρνει σε επαφή τους παραγωγούς με φορείς με τους οποίους δεν έχουν συνηθίσει να συνεργάζονται, όπως η ερευνητική κοινότητα. Η διαδικασία υλοποίησης του εν λόγω μέτρου κινείται⁶⁶ με υπερβολικά βραδείς ρυθμούς⁶⁷, αφού η πρώτη πρόσκληση του Μέτρου εκδόθηκε το 2018 και μόλις τον μήνα Ιούνιο του 2022, ολοκληρώθηκε η υποβολή των αιτήσεων για τη φάση υλοποίησης (τη «Δράση 2» του Μέτρου).

3.5 Επενδύσεις

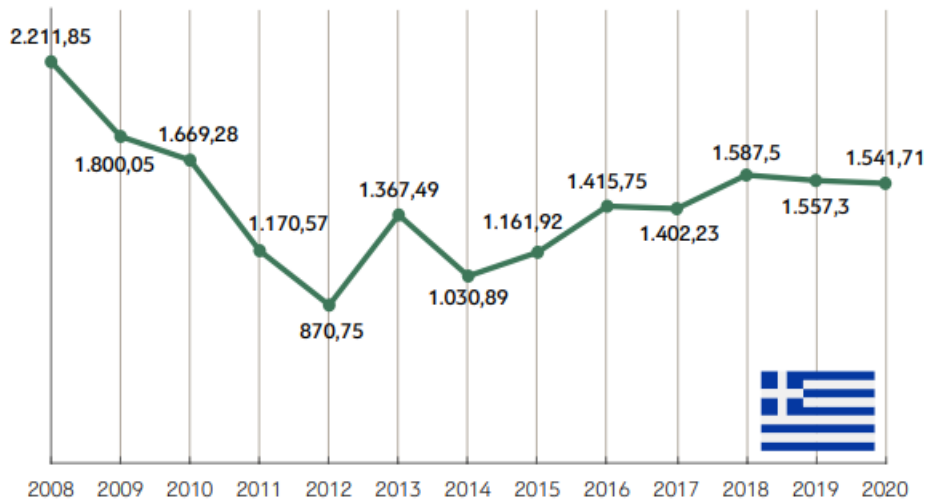
Το χαμηλό επίπεδο των επενδύσεων, στην ελληνική γεωργία, αποτελεί μείζον ζήτημα. Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην ελληνική γεωργία, εκτιμώνται το 2020 σε 1.542 εκατ. Ευρώ.

⁶⁴ Βλ. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία εκτέλεσης των ΠΑΑ (δείτε εδώ: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/eafnd/?fbclid=IwAR2uEtAXMPSKst9SEsHuY83dWc8AatF0z2HpXMntXPpg-7e9V9PvjCf15s>), μέχρι τα τέλη του 2020 η χώρα μας είχε εκταμιεύσει το 59% των πόρων του ΠΑΑ 2014-2020. Βέβαια, παρατηρείται μια γενική υστέρηση σε πολλά κράτη-μέλη, ενώ υπάρχουν και χώρες που δεν έχουν καλύτερες επιδόσεις από τη δική μας, όπως η Ιταλία και η Ισπανία. Υπάρχουν, όμως, και μικρές χώρες σαν τη δική μας που τα πηγαίνουν πολύ καλύτερα (π.χ. η Πορτογαλία με 74%).

⁶⁵ Βλ. Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, Μαριάννα Σκυλακάκη, Δρ. Θεόδωρος Μπένος, **διαΝΕΟσις**, Ιούλιος 2022

⁶⁶ Βλ. Πρόσκληση υποβολής αιτήσεων στήριξης για τη Δράση 2 των υπομέτρων 16.1-16.5 του Μέτρου 16 «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» - Έχει λήξει. | ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2014 - 2020 (agrotikianaptixi.gr)

⁶⁷ Βλ. Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, Μαριάννα Σκυλακάκη, Δρ. Θεόδωρος Μπένος, **διαΝΕΟσις**, Ιούλιος 2022

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από την Eurostat

Οι Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου⁶⁸, αποτελούνται από τις αποκτήσεις, μείον τις πωλήσεις, εκ μέρους παραγωγών μόνιμων κατοίκων, παγίων περιουσιακών στοιχείων κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου αναφοράς. Δεν περιλαμβάνεται η αγορά γης. Εντούτοις η αναλογία των επενδύσεων ως προς την προστιθέμενη αξία, που αποτελεί σημαντικό κριτήριο εκτίμησης της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, εξακολουθεί να παραμένει χαμηλή στην Ελλάδα (24,7% το 2020⁶⁹), ευρισκόμενη σε απόσταση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (30,8 % στην ΕΕ-27). Το χρηματοδοτικό κενό για κεφάλαια κίνησης και επενδύσεις στον ελληνικό αγροτικό τομέα είναι τεράστιο και κυμαίνεται μεταξύ 4,5 δισ. ευρώ και 14,3 δισ.⁷⁰ ευρώ ενώ σημαντικές επενδύσεις θα χρειαστούν για τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα, για την εφαρμογή συστημάτων προσαρμογής σε νέες περιβαλλοντικές και κλιματικές απαιτήσεις (όπως έξυπνες καλλιέργειες και drones) και για κοινωνικές και οικονομικές υποδομές στις αγροτικές περιοχές.

3.6 Διείδυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, κατέχει υψηλό τεχνολογικό επίπεδο και προσωπικό με εξειδικευμένες <<ψηφιακές δεξιότητες>>, ωστόσο η διείδυση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία είναι χαμηλή, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην

⁶⁸ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 . GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

⁶⁹ Βλ. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 , GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Ιούνιος 2022

⁷⁰ Βλ. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Greece, June 2020, European Investment Bank, European Commission

έλλειψη τεχνολογικού υπόβαθρου και κουλτούρας καινοτομίας σε πολλές από τις υπάρχουσες ελληνικές επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, ο αριθμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)⁷¹ που πραγματοποιούν πωλήσεις μέσω διαδικτύου, στην Ελλάδα βρίσκονται στην προτελευταία θέση (27η) μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπρόσθετα, οι Έλληνες κάτοικοι της υπαίθρου έχουν τη 4η χειρότερη επίδοση⁷², πανευρωπαϊκά σε προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες. Χαρακτηριστικά, 9 στους 10 κατοίκους των αγροτικών και απομακρυσμένων περιοχών είναι ψηφιακά αναλφάβητοι, καθώς μόλις το 11% διαθέτει προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες. Η ανεπαρκής διάδοση ψηφιακών τεχνολογιών στις αγροτικές περιοχές που οδηγεί σε αδυναμία χρήσης σε συνδυασμό με τον ψηφιακό αναλφαβητισμό των εργαζομένων στις εν λόγω περιοχές, υποβαθμίζουν τον αγροτικό τομέα εν γένει.

Για να επιταχύνει, η Ελλάδα τον ψηφιακό μετασχηματισμό μέσω της <<δίδυμης>> ψηφιακής και πράσινης μετάβασης, αναγκαία, είναι η παρουσία αμερόληπτων συμβούλων με επαρκείς ψηφιακές γνώσεις, που θα συμβάλλουν στην καλύτερη διασύνδεση φορέων και οργανισμών, (χρήστες και παραγωγοί γνώσης και καινοτομίας), γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ έρευνας και πρακτικής.

Το φαινόμενο του ευρυζωνικού χάσματος, στις αγροτικές περιοχές σε όλη την Ελλάδα, εξαρτάται σημαντικά από την έκταση της προς κάλυψη περιοχής, την πυκνότητα του πληθυσμού και την εφικτότητα επένδυσης των απαραίτητων υποδομών σε ορισμένες περιφέρειες.

Η Ελλάδα έχει μία από τις χαμηλότερες ευρυζωνικές καλύψεις NGA⁷³ σε αγροτικές περιοχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολη την⁷⁴ ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Αυτό δημιουργεί, ένα μη ευνοϊκό περιβάλλον, ειδικά για τις απομακρυσμένες και λιγότερο κατοικημένες αγροτικές περιοχές, που είναι ελάχιστα ενσωματωμένες στην οικονομία της γνώσης.

⁷¹ Βλ. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΑΕΑ (SWOT) (1η Αναθεωρημένη Έκδοση), Οκτώβριος 2020

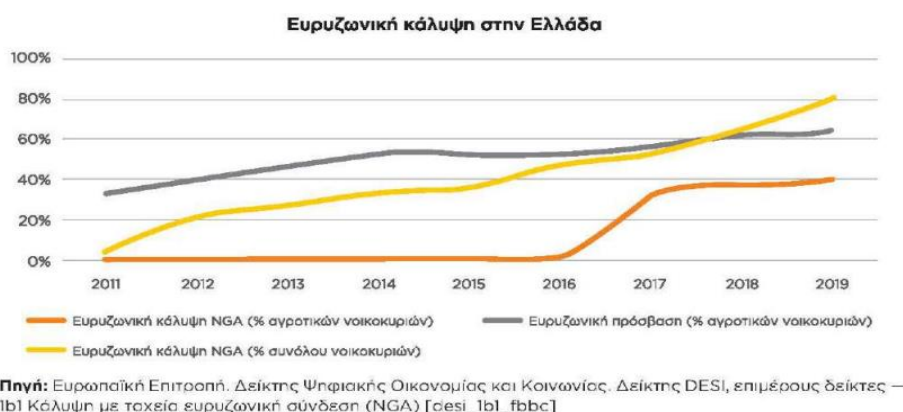
⁷² Βλ. (<http://www.economix.gr/2023/04/12/mono-1-stous-10-katoikous-agrotikon-periochon-katechei-digital-skills/>)

⁷³ Το **Εθνικό Σχέδιο Ευρυζωνικής Πρόσβασης Επόμενης Γενιάς** (Εθνικό Σχέδιο NGA) αποτελεί τον οδικό χάρτη για την ανάπτυξη της διαθεσιμότητας σύγχρονων ευρυζωνικών υποδομών στη χώρα, αλλά και την υιοθέτηση ευρυζωνικών υπηρεσιών υψηλής και υπερυψηλής ταχύτητας από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

⁷⁴ Βλ. **DRAFT Commission Recommendations for the CAP strategic Plan GREECE** (europa.eu), ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Συστάσεις της Επιτροπής για το στρατηγικό σχέδιο ΚΓΠ της Ελλάδας, 18.12.2020

Το ευρυζωνικό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (συνδέσεις ADSL, VDSL), καλύπτει τα αστικά κέντρα σε ποσοστό 79%⁷⁵, ενώ γίνονται περαιτέρω προσπάθειες βελτίωσης της κατάστασης στις δυσπρόσιτες περιοχές. Το 2019, περισσότερα από το 98%⁷⁶ των νοικοκυριών στις ελληνικές αγροτικές περιοχές διαθέτουν σταθερή ευρυζωνική κάλυψη, ποσοστό το οποίο υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ.

Περισσότερα από το 40% των νοικοκυριών στις ελληνικές αγροτικές περιοχές διαθέτουν ευρυζωνική σύνδεση NGA, ποσοστό χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (59%).

Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογικών καινοτομιών στη γεωργία, μέσω έξυπνων συστημάτων γεωργικής παραγωγής, βελτιστοποιεί την παραγωγικότητα, ενισχύει την προστασία του περιβάλλοντος, βελτιώνει τη χρήση του γεωργικού εξοπλισμού και οδηγεί εν τέλει στην αύξηση της κερδοφορίας των παραγωγών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, έξυπνου συστήματος γεωργικής παραγωγής είναι η γεωργία ακριβείας, που βοήθησε στη μέτρηση της χωρικής και χρονικής παραλλακτικότητας των παραμέτρων της παραγωγής και του εδάφους. Γεωργία ακριβείας ή επιχειρησιακή γεωργία μπορεί να θεωρηθεί η στρατηγική διαχείρισης που χρησιμοποιεί τεχνολογίες⁷⁷ που παρέχουν πληροφορίες από πολλαπλές πηγές σε επίπεδο παραγωγού-αγροκτήματος για να παράγουν δεδομένα και αφορούν στις αποφάσεις που είναι συνδεδεμένες με την παραγωγή σε συνδυασμό με την αύξηση του εισοδήματός του.

⁷⁵ Βλ. [ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΑΕΑ \(agrotikianaptixi.gr\)](http://www.agrotikianaptixi.gr) ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΑΕΑ (SWOT) (1η Αναθεωρημένη Έκδοση), Οκτώβριος 2020

⁷⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δείκτες ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI), 2020, Έκθεση Χώρας -Ελλάδα (<http://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>)

⁷⁷ Βλ. [Η ακολουθία τεχνολογιών της γεωργίας ακριβείας και πώς επηρεάζουν την Ελλάδα \(agronews.gr\)](http://www.agronews.gr), 15-10-18

Ως γεωργία ακριβείας⁷⁸ μπορεί, λοιπόν, να οριστεί: «η χρήση πληροφορίας και τεχνολογίας πληροφοριών για την υλοποίηση αποφάσεων διαχείρισης στην κατάλληλη κλίμακα» (Holden, 1999). Στον ορισμό αυτό, ως πληροφορία, θεωρείται κάθε γεγονός ή δεδομένα, που περιγράφουν το αγρόκτημα (έδαφος, κλίσεις, στράγγιση, σοδειά κλπ), ως τεχνολογία πληροφοριών θεωρούνται τα εργαλεία, που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση της πληροφορίας (υπολογιστές, λογισμικό, αισθητήρες, αυτοματοποιημένος έλεγχος συστημάτων), και κλίμακα είναι η φυσική έκταση της γης, στην οποία εφαρμόζεται η διαχείριση (αγρόκτημα, πεδίο, φυτό κλπ).

Η γεωργία ακριβείας, οδηγεί στη βέλτιστη αποδοτικότητα παραγωγής, στην οικονομική αποδοτικότητα, στην ελαχιστοποίηση του ρίσκου, και στη βελτίωση της ποιότητας παραγωγής μέσω του περιορισμού της ρύπανσης εδάφους και των υπογείων υδάτων.

Η γεωργία ακριβείας⁷⁹ βασίζεται στην προγραμματισμένη χρήση εισροών (π.χ. φυτοφάρμακα, λιπάσματα, νερό άρδευσης) και στην προσαρμοσμένη αξιοποίηση καλλιεργητικών πρακτικών βάσει των επιμέρους αναγκών που εμφανίζει η εκάστοτε παραγωγική μονάδα (Whelan and McBratney, 2000).

Η γεωργία ακριβείας⁸⁰ στην Ελλάδα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης και κατά συνέπεια η επίδρασή της στην αγορά αγροτικών εφοδίων είναι αμελητέα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 2000, υλοποιούνται ορισμένες εφαρμογές με ικανοποιητικά αποτελέσματα ως προς τη μείωση του κόστους παραγωγής και την αύξηση των αποδόσεων. Το μικρό μέγεθος όμως των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς στην Ελλάδα είναι μόλις 68 στρέμματα, έναντι 161 στρεμμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και το ύψος της απαιτούμενης επένδυσης, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη της γεωργίας ακριβείας στην Ελλάδα.

Οπότε καθίσταται εμφανές, ότι η Ελλάδα, πρέπει να υιοθετήσει στο μέγιστο τις νέες τεχνολογίες και δη τη γεωργία ακριβείας, καθώς τα οφέλη για τον ελληνικό αγροτικό

⁷⁸ Βλ. Εφικτή η γεωργία ακριβείας στην Ελλάδα: (agronews.gr), ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΓΡΟΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΗΣΚΟΠΗΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

⁷⁹ Βλ. Ψηφιακός μετασχηματισμός και γεωργική παραγωγή: κινητήριοι παράγοντες, επιδράσεις, προκλήσεις και προϋποθέσεις υιοθέτησης νέων τεχνολογικών συστημάτων, 17 Ερευνητικά Κείμενα, Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων ΓΣΕΒΕΕ, Ιούνιος 2020

⁸⁰ Βλ. Φουντάς Σ. και Γέμος Θ. (2015). Γεωργία Ακριβείας, Πανεπιστημιακό Σύγγραμμα

τομέα, είναι αναρίθμητα, από τη μείωση των γεωργικών εισροών, μέχρι την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΧΩΡΑΣ

4.1 Ολλανδία

Η αγροτική παραγωγή στην Ολλανδία⁸¹ κατανέμεται σχεδόν ομοιόμορφα μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής σε ποσοστά 57% και 43%⁸², αντίστοιχα. Η Ολλανδία κατέχει τη δεύτερη θέση μεταξύ των κορυφαίων γεωργικών εξαγωγέων στον κόσμο μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες και την πρώτη μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Ολλανδικά προϊόντα επιδιώκεται να έχουν υψηλή ποιότητα και ασφάλεια, ώστε να εδραιωθεί η φήμη τους στην διεθνή αγορά, αποκτώντας ένα σύγχρονο branding. Επιπρόσθετα, η διείσδυση⁸³ των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία είναι βασική μέριμνα της ολλανδικής κυβέρνησης όπως και στη διοίκηση των εκμεταλλεύσεων και στην εμπορία των προϊόντων στις αγορές. Στόχος του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της χώρας είναι η προστασία και η ποιοτική αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος (βελτίωση τοπίου, τόνωση βιοποικιλότητας) στις αγροτικές περιοχές όπως και η αιεφόρος ανάπτυξη των φυσικών πόρων. Για να επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος βασική μέριμνα της Ολλανδικής κυβέρνησης είναι ο σημαντικός περιορισμός της ποσότητας των εισροών και συγκεκριμένα η χρήση φυτοφαρμάκων σε όλη τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας. Ο περιορισμός της ποσότητας των εισροών όμως μειώνει και το κόστος παραγωγής, σημαντικό ζητούμενο για την Ολλανδική κυβέρνηση.

Ο εκσυγχρονισμός της γεωργίας έχει επιτευχθεί με πολλές επενδύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δημιουργία του Ολλανδικού θερμοκηπίου⁸⁴, το οποίο κατατάσσεται στην πρώτη γραμμή του κόσμου όσον αφορά την έκταση και το επίπεδο. Τα ολλανδικά λαχανικά θερμοκηπίου, μάλιστα, αντιπροσωπεύουν τα 3/4 της

⁸¹ Βλ. Η συνεισφορά των εισροών στην αγροτική παραγωγή και το μέλλον του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα, ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, Οκτώβριος 2020

⁸² Βλ. (<https://www.government.nl/Ministry of Agriculture Nature and Food>, 2018)

⁸³ Βλ. [AGROTIKO DOUKAS.pdf \(todiktio.eu\)](https://www.todiktio.eu), ΕΛΛΑΔΑ - ΙΣΡΑΗΛ - ΟΛΛΑΝΔΙΑ, Σύγκριση Μοντέλων Αγροτικής Ανάπτυξης, Δίκτυο για τη μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

⁸⁴ Βλ. (<https://gr.greenhousevendor.com/info/the-dutch-greenhouse-leads-the-world-why-is-t-60414612.html>)

συνολικής παραγωγής λαχανικών της χώρας και το 86% πωλείται σε όλο τον κόσμο. Επιπλέον η Ολλανδική γεωργία προσπαθεί να τονώσει ακόμα περισσότερο την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία, ενισχύοντας τα δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών, των ερευνητικών κέντρων, και των θεσμών της αγοράς με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσης. Η διευκόλυνση της επέκτασης της γεωργίας ακριβείας σε ευρεία κλίμακα αποτελεί βασικό στόχο της κρατικής πολιτικής. Ιδιαίτερο ρόλο, αναφορικά με την έρευνα και καινοτομία στον αγροδιατροφικό τομέα και στην επέκταση της γεωργίας ακριβείας, διαδραματίζει το Wageningen University & Research το οποίο είναι μια συνεργασία μεταξύ του Πανεπιστημίου Wageningen⁸⁵ και του Wageningen Research Foundation που απαρτίζεται από 10 εξειδικευμένα ερευνητικά ιδρύματα καθώς και η Foodvalley που αποτελεί ένα οικοσύστημα έντασης γνώσης, όπου συνεργάζονται εταιρίες, επιστημονικά ιδρύματα και η κυβέρνηση στον τομέα της υγιεινής⁸⁶ και βιώσιμης παραγωγής και διατροφής τροφίμων. Η Foodvalley, προσφέρει μια πλατφόρμα πόρων και ευκαιριών σε ένα παγκόσμιο δίκτυο επιχειρήσεων, εστιάζοντας στην καινοτομία και στην προσέλκυση πιθανών εταίρων και επενδυτών. Όπως γίνεται αντιληπτό, το σύστημα γεωργικής καινοτομίας στην Ολλανδία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα φορέων που επιτρέπουν, ενδυναμώνουν, καθοδηγούν, χρηματοδοτούν, εκτελούν, υλοποιούν, ενημερώνουν και διευκολύνουν την καινοτομία.

Το κλειδί της επιτυχίας, έγκειται στον συνδυασμό εμπειρογνωμοσύνης και στη δημιουργία διασυνδέσεων μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών όπως είναι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ερευνητές, οι αλιείς, οι φοιτητές οι εκπαιδευτικοί, οι σύμβουλοι, οι αγρότες, οι ιδιωτικές εταιρίες και οι καταναλωτές. Ο όρος «χρυσό τρίγωνο», είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται στην Ολλανδία και βασίζεται στη συνεργασία τριών μερών: επιχειρήσεων, κυβέρνησης και ερευνητικών ιδρυμάτων, με σκοπό την τόνωση της καινοτομίας.

Το εκπαιδευτικό σύστημα και τα ερευνητικά ιδρύματα από κοινού και σε συνθήκες σύμπνοιας παράγουν τη γεωργική γνώση. Ο τομέας αγροδιατροφής καλύπτει το 10%

⁸⁵ Βλ. Ο γεωργικός τομέας της Ολλανδίας σε διεθνές πλαίσιο (<https://agora.mfa.gr/infofiles/O%20γεωργικός%20τομέας%20της%20Ολλανδίας%20σε%20διεθνές%20πλαίσιο%20nl.pdf>)

⁸⁶ Βλ. Foodvalley - WUR (www-wur-nl.translate.goog), (https://www-wur-nl.translate.goog/en/article/foodvalley-2.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=el&_x_tr_hl=el&_x_tr_pto=sc)

του ποσοστού του ΑΕΠ στην οικονομία της Ολλανδίας ενώ το μερίδιο της εξαγωγικής του ικανότητας φτάνει σχεδόν το 20%. Οι γεωργοί, η βιομηχανία τροφίμων και οι προμηθευτές (όπως η κατασκευή θερμοκηπίων υψηλής τεχνολογίας και η διαχείριση της ενέργειας) είναι οι κορυφαίοι δρώντες της καινοτομίας. Η Ολλανδική Ομοσπονδία Γεωργίας και Φυτοκομίας (LTO Nederland) διαιρείται σε 15 υποκλάδους και απαρτίζει όλο τον γεωργικό τομέα. Η LTO συμβουλεύει πάνω από 35.000 αγροτικούς⁸⁷ επιχειρηματίες και εργοδότες, σε ποικίλα θέματα όπως η παραγωγή, η εξειδίκευση και η εκπροσώπηση των συμφερόντων τους σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στην Ολλανδία ιδρύθηκε ένα καινούριο δίκτυο καινοτομίας που αφορούσε τον τομέα της αγροδιατροφής με κύριο σκοπό την υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτομιών. Για τη σωστή λειτουργία και ευρωστία του ολλανδικού συστήματος γεωργικής καινοτομίας οι πολλές συμπράξεις μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων είναι συχνό φαινόμενο. Σε ερευνητικό επίπεδο, η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί συνεχή μέριμνα για τον τομέα και την κυβέρνηση, ενώ και η βιωσιμότητα έχει καταστεί κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη νέων συστημάτων γνώσης και παραγωγής.

Για παράδειγμα στην Ένωση Βιώσιμης Αλυσίδας Αξίας Χοιρινού⁸⁸ (Sustainable Pork Value Chain Association, KDV) κάθε γουρούνι έχει ένα «σκουλαρίκι» με τσιπάκι, που παρακολουθεί ψηφιακά τα ζώα από τη γέννηση έως τη σφαγή. Είναι ένα σύστημα έξυπνης κτηνοτροφίας, που ελαχιστοποιεί τη χρήση αντιβιοτικών, μέσω του όγκου των δεδομένων που συλλέγει επιτρέποντας την καλύτερη διαχείριση και προστασία των ζώων.

Άλλο παράδειγμα καινοτομίας αποτελεί η πιθανή χρήση υδρογόνου στα θερμοκήπια. Με την έκρηξη του κόστους του φυσικού αερίου, λόγω του πολέμου της Ρωσίας στη Ουκρανία, που χρησιμοποιούταν κατά κόρον στα θερμοκήπια, οι αγρότες στρέφονται σε νέα, καινοτόμα έργα για να το αντικαταστήσουν. Κάποιοι, έχουν προσλάβει συμβούλους, για να ετοιμάσουν μελέτες εκτίμησης πιθανής χρήσης υδρογόνου και ετοιμάζονται να το εισάγουν στα θερμοκήπιά τους τον επόμενο χρόνο ή το 2024. Το

⁸⁷ Βλ. LTO Nederland, Για αγρότες και καλλιεργητές στην Ολλανδία (https://www-dutchroots-info.translate.goog/lto-nederland/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=el&_x_tr_hl=el&_x_tr_pto=sc)

⁸⁸ Βλ. (GeertWilms: Πώς η Ολλανδία έγινε αγροτική υπερδύναμη | Ειδήσεις για την Οικονομία | newmoney (<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/business-stories/geert-wilms-pos-i-ollandia-egine-agrotiki-iperdinami/>))

κόστος, για όλα αυτά τα έργα, καλύπτεται εν μέρει από τους αγρότες και εν μέρει από το κράτος.

Η έρευνα δεν αξιοποιείται μόνο στο εσωτερικό της Ολλανδίας, αλλά έχει καταστεί και προϊόν εξαγωγής. Τα συστήματα γεωργίας και τροφίμων, επειδή διέπονται από πολυπλοκότητα, απαιτούνται διεπιστημονικές αναλύσεις βασισμένες από μια μεγάλη ποικιλία επιστημονικών και τεχνολογικών τομέων.. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα συστήματα γνώσης να μην αφορούν μόνο τα ζώα και τα φυτά αλλά και την κατασκευή αποδοτικών θερμοκηπίων, δεδομένων περιβάλλοντος, μικροβιολογίας, πληροφορικής, κ.ά. Σύστημα⁸⁹ γνώσης, είναι ένα σύστημα λογισμικού που επιδεικνύει ευφυή συμπεριφορά, σε μια συγκεκριμένη λειτουργία ή πρόβλημα, αναπαριστώντας και χρησιμοποιώντας με τυπικό τρόπο γνώση.

Ο αγροτικός τομέας⁹⁰ δίνει μεγάλη βαρύτητα στην τεχνολογία και συγκεκριμένα στην ρομποτική. Για παράδειγμα, η τρέχουσα έρευνα του Πανεπιστημίου του Wageningen ασχολείται με τη χρήση ρομποτικής στο μάζεμα σοδειάς και στο άρμεγμα του γάλακτος. Συγκεκριμένα, το πρώτο ρομπότ πρόβλεψης συγκομιδής (Plantalyzer) που δημιούργησε το πανεπιστήμιο, φωτογραφίζει τις ντομάτες και τις αξιολογεί ως προς την ωρίμανσή τους. Το εν λόγω ρομπότ, έχει ήδη παραδοθεί στη Royal Brinkman, εταιρεία ειδικευμένη στην βιομηχανία κηπευτικών προϊόντων.

⁸⁹ Βλ. Συστήματα γνώσης, Τεχνητή Νοημοσύνη, Β' Έκδοση, Π. Κεφαλάς, Ν. Βασιλειάδης (aibook.csd.auth.gr/include/slides/Part-E.pdf)

⁹⁰ Βλ. Το χρυσό τρίγωνο της Ολλανδίας, Πρεσβεία της Ελλάδος Χάγη, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Vincent Buikema Επιστημονικός Συνεργάτης (www2.mfa.gr/inf/files/XPYΣO%20TPΓΓΩNO%202022%20n1.pdf)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Τον Απρίλιο του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έστειλε τις παρατηρήσεις της στα κράτη-μέλη για τα Στρατηγικά τους Σχέδια. Η επιστολή της Επιτροπής που αφορούσε την Ελλάδα περιελάμβανε 292 παρατηρήσεις.

Στην επιστολή της διαπιστώνει ότι υπάρχουν αρκετές ανεπάρκειες, όπως ελλιπείς πληροφορίες για τους περιβαλλοντικούς-κλιματικούς στόχους, έλλειψη βασικών παραρτημάτων, απουσία φιλοδοξίας για την εκπλήρωση κάποιων στόχων και ημιτελές χρηματοδοτικό πλάνο.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι το Στρατηγικό Σχέδιο της Ελλάδας συμβάλει μόνο εν μέρει στον γενικό στόχο της προώθησης ενός ανταγωνιστικού και έξυπνου γεωργικού τομέα.

Ενδεικτικά, στην παρατήρηση **9**⁹¹, υπό το πρίσμα του ρωσικού πολέμου στην Ουκρανία και την έκθεση του αγροτικού τομέα στην αγορά και στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής, η Επιτροπή ζητά από την Ελλάδα να επεκτείνει και να ενισχύσει το εθνικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων.

Στην παρατήρηση **11**, η Επιτροπή ζητά από την Ελλάδα, να αποδείξει καλύτερα τη φιλοδοξία και τους στόχους της για μια πράσινη αρχιτεκτονική που αφορά το περιβάλλον, χρησιμοποιώντας ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία όπως χρηματοοικονομικούς δείκτες.

Στην παρατήρηση **24**, η Επιτροπή, διαπιστώνει το χαμηλό επίπεδο δέσμευσης ως προς την προώθηση της ισότητας των φύλων και τη βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην αγροτική παραγωγή.

⁹¹ Βλ. Observations on the proposal by Greece for a CAP Strategic Plan 2023- 2027 - CCI: 2023EL06AFSP001, EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT (https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-04/observation-letter-greece_en_0.pdf)

Στην παρατήρηση **29**, η Επιτροπή καλεί την Ελλάδα, να εξηγήσει πώς και μέσω ποιων ευρωπαϊκών ή εθνικών μέσων σκοπεύει να εκπληρώσει τον στόχο του 2025 για 100% πρόσβαση σε γρήγορη ευρυζωνική σύνδεση στις αγροτικές περιοχές.

Στην παρατήρηση **47**, καλεί την Ελλάδα, να υποστηρίξει τη δημιουργία βραχείας αλυσίδας ⁹² εφοδιασμού, δηλαδή μιας αλυσίδας εφοδιασμού στην οποία δεν παρεμβάλλονται περισσότεροι του ενός ενδιάμεσοι φορείς, μεταξύ γεωργού και καταναλωτή. Οι μορφές ⁹³ βραχέων αλυσίδων που εφαρμόζονται στο εξωτερικό, αφορούν τις άμεσες και τις έμμεσες πωλήσεις. Ως άμεσες μορφές, καταγράφονται οι τοπικές αγορές, οι αγορές παραγωγών, η πώληση στο αγρόκτημα, ο αγροτουρισμός και η πώληση στο διαδίκτυο. Ως έμμεσες αναφέρονται οι πωλήσεις σε εστιατόρια, catering, οι αυτόματοι πωλητές και οι πωλήσεις μέσω ομάδων παραγωγών.

Στην παρατήρηση **85**, η Επιτροπή επισημαίνει, ότι για να αντιμετωπιστεί η φτώχεια, η ανεργία, το έμφυλο χάσμα στην απασχόληση και η γήρανση του πληθυσμού, πρέπει η Ελλάδα να βελτιώσει την πρόσβαση στις αγροτικές περιοχές μέσω επενδύσεων σε οικονομικές, κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες.

Στην παρατήρηση **95**, τονίζεται ο περιορισμένος βαθμός ψηφιακού μετασχηματισμού στις αγροτικές περιοχές καθώς και τα προβλήματα συνδεσιμότητας.

Στην παρατήρηση **98**, σχετικά με την υποστήριξη για την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων για αγρότες και συμβούλους, που προβλέπεται στο στρατηγικό σχέδιο της Ελλάδας, παρατηρείται ότι ο σχεδιασμός των σχετικών μέτρων θα μπορούσε να είναι πιο φιλόδοξος. Δηλαδή, για να δοθεί κάποια ενίσχυση ή υποστήριξη, η εκπαίδευση στις ψηφιακές δεξιότητες, θα μπορούσε να είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Επιπλέον τονίζεται, ότι δεν είναι προφανές, πως θα επωφεληθούν από την υποστήριξη για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων οι ενδιαφερόμενοι στις αγροτικές περιοχές. Επίσης, η συγκεκριμένη υποστήριξη, θα μπορούσε να σχεδιαστεί σε συνέργεια με άλλα μέσα, όπως προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες στο πλαίσιο, Ψηφιακή Ευρώπη. Το πρόγραμμα

⁹² Βλ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (moa.gov.cy), ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, ΚΑΘΕΣΤΩΣ 16.4 , Βραχείες Αλυσίδες και Τοπικές Αγορές, Κατερίνα Χριστοδούλου, Κλάδος Προϊόντων Ποιότητας, Τμήμα Γεωργίας

⁹³ Βλ. [Από το αγρόκτημα στον καταναλωτή \(excelixi.org\)](http://www.excelixi.org), Εναλλακτικές μορφές διακίνησης προϊόντων, Από το αγρόκτημα στον καταναλωτή, Νίκος Δεδούσης, Στέλεχος Ανάπτυξης Εργασιών Αγροτικού Τομέα της Τράπεζας Πειραιώς.

«Ψηφιακή Ευρώπη»⁹⁴, είναι το πρώτο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που στοχεύει να επιταχύνει την ανάκαμψη και να οδηγήσει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ευρώπης. Αποσκοπεί, στην ενίσχυση της τεχνολογικής κυριαρχίας, της Ευρώπης και στην εισαγωγή ψηφιακών λύσεων στην αγορά, προς όφελος των πολιτών, των δημόσιων διοικήσεων και των επιχειρήσεων. Είναι το πρώτο χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επικεντρώνεται στην παροχή ψηφιακής τεχνολογίας στις επιχειρήσεις και στους πολίτες, με έναν προγραμματισμένο συνολικό προϋπολογισμό 7,6 δισ. ευρώ καλύπτοντας διάστημα επτά ετών, από το 2021 έως το 2027.

Στην παρατήρηση **105**, η Ελλάδα, καλείται να ξεκαθαρίσει πώς θα χρηματοδοτηθεί από τον προϋπολογισμό η δημιουργία και η συντήρηση των σχεδιαζόμενων (ψηφιακών) αποθετηρίων γνώσεων (knowledge reservoirs), με έτοιμες πληροφορίες για πρακτική άσκηση. Επιπλέον, η επένδυση στη <<παραγωγή γνώσης>>, είναι επιβεβλημένο, να γίνεται με συλλογή ευκολονόητων και χρήσιμων δεδομένων για τους ερευνητές, τους γεωργούς και τους γεωργικούς συμβούλους.

Στην παρατήρηση **280**, η μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη γεωργία προϋποθέτει την κατάρτιση των γεωργών και τη συστηματική παροχή συμβουλών προς αυτούς. Για να επιτευχθεί, ο στόχος αυτός, η Ελλάδα πρέπει να δημιουργήσει τον σωστό μηχανισμό, που θα «ενοποιεί» τη Γεωργική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, την Παροχή Συμβουλών προς τους γεωργούς και τη Μεταφορά τεχνογνωσίας και προώθησης της καινοτομίας (AKIS). Ο εν λόγω μηχανισμός θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή ήδη από το 2023. Η εύρυθμη λειτουργία του AKIS αναμένεται να επιτρέψει την απρόσκοπτη ροή γνώσεων μεταξύ των φορέων ώστε να υπάρξει ταχύτερη καινοτομία.

Όλες αυτές οι παρατηρήσεις, είναι σημαντικό να εξεταστούν από την Ελλάδα, ώστε να εκσυγχρονιστεί και να <<δυναμώσει>> ο πρωτογενής τομέας. Είναι παρατηρήσεις καίριες για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού αγροτικού τομέα.

⁹⁴ Βλ. Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» - DigiGov (gnet.gr), <https://digigov.gnet.gr/programma-psi-fiaki-evropi/>

5.1 SWOT Ανάλυση για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα

Δυνατά Σημεία	<ul style="list-style-type: none"> ● Η οικονομική και κοινωνική σημασία του Αγροδιατροφικού τομέα ● Η υψηλή ποιοτική στάθμη των ελληνικών αγροτικών προϊόντων ● Η δυναμική του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας ● Η πλούσια παραγωγή έρευνας και καινοτομίας ● Οι ιδανικές συνθήκες παραγωγής (ήπιο κλίμα, γεωμορφολογικές συνθήκες)
Αδυναμίες	<ul style="list-style-type: none"> ● Ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος⁹⁵ ● Η Τζίρος της ζωικής⁹⁶ παραγωγής είναι λιγότερος από τον μισό του τζίρου της φυτικής παραγωγής ● Το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων στην ελληνική γεωργία ● Η γερασμένη ηλικιακή διάρθρωση των αγρωτών ● Το μειωμένο ποσοστό γυναικών στη γεωργία ● Η χαμηλή εκπαίδευση και κατάρτιση των παραγωγών ● Η έλλειψη συνεργασίας σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη ● Η απουσία εργαλείων διαχείρισης κινδύνων και μη αφομοίωση υφισταμένων ● Καθυστέρηση ενσωμάτωσης σύγχρονων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία ● Χαμηλός βαθμός ενσωμάτωσης καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα ● Υψηλό κόστος παραγωγής (εισροές) ● Μεγάλη εξάρτηση από επιδοτήσεις
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> ● Ενίσχυση συνεργασίας πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και ιδιωτικών εταιριών/συνεταιρισμών ● Η αξιοποίηση της έρευνας που παράγεται στη χώρα και διεθνώς ● Η πλούσια ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (ΚΑΠ) για την περίοδο 2023-2027 ● Υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής που θα διευκολύνουν όλα τα μέρη του Αγροδιατροφικού τομέα-Επενδύσεις ● Συνεταιρισμοί με περισσότερο επιχειρηματικό προσανατολισμό ● Αύξηση μεγέθους και εκσυγχρονισμός εκμεταλλεύσεων με εφαρμογή κινήτρων και δράσεων ενοποίησης ανεξάρτητων αγρωτών (ομάδες παραγωγών, συνεταιρισμοί) ● Βελτίωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (προγράμματα κατάρτισης) ● Αύξηση κάλυψης αγρωτικών περιοχών με ευρυζωνικά δίκτυα ● Προσέλκυση νέων στη γεωργία ● Αποτελεσματικό και σύγχρονο branding
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> ● Η αβεβαιότητα από τις αλληπάλληλες κρίσεις (Πόλεμος, Πανδημία, Οικονομική κρίση) ● Οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση προγραμμάτων και μέτρων ● Η χαμηλή απορροφητικότητα ευρωπαϊκών κονδυλίων ● Η χαμηλή αναγνωρισιμότητα προϊόντων με ειδικό χαρακτηριστικό ποιότητας στην ΕΕ (των προϊόντων)

⁹⁵ Βλ. (<https://www.agro24.gr/agrotika/agrotiki-epikairoτητα/elliniki-epikairoτητα/i-anagkaiotita-yparxis-enos-stratigikoy>)

⁹⁶ Βλ. (<https://www.animalpolitics.gr/neo/I-krummeni-sugkrousi-metaksu-futikis-kai-zwikis-paragwgis-i-giati-oi-kalliergites-einai-ta-koroida-tou-agrotikou-kosmou>)

	<p>ΠΟΠ, ΠΓΕ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Περιβαλλοντικά ζητήματα⁹⁷ που εντείνονται από την κλιματική αλλαγή (π.χ. ποιότητα του εδάφους, ποιότητα και ποσότητα των υδάτων, καύσωνες, πυρκαγιές, παρατεταμένη λειψυδρία) ● Η μείωση της βιοποικιλότητας
--	---

5.2 Βραχυπρόθεσμες προοπτικές της Αγροτικής Αγοράς

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις βραχυπρόθεσμες⁹⁸ προοπτικές της αγροτικής αγοράς ο ξηρός και ζεστός αέρας με τις πολύ υψηλές θερμοκρασίες που οδήγησαν σε καύσωνες και πυρκαγιές επηρέασαν πολλές και μεγάλες περιοχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επίπτωση, στις καλλιέργειες, λόγω των θερμοκρασιών σε συνδυασμό με τον πόλεμο στην Ουκρανία οδηγεί σε ανησυχίες, σχετικά με τα κόστη των εισροών και των προσφορών τους, καθώς και τις συνθήκες μελλοντικής καλλιέργειας.

Οι πληθωριστικές τάσεις στις τιμές των τροφίμων, ενδέχεται να επηρεάσουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Συγκεκριμένα, στην ευρωζώνη ο πληθωρισμός, τον μήνα Απρίλιο⁹⁹ διαμορφώθηκε στο 7% από 6,9%. Στην Ελλάδα, οι τιμές στα τρόφιμα διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα, σε ποσοστό μάλιστα που αγγίζει το 13,3%. Ο πόλεμος στην Ουκρανία, είχε σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις, καθώς, επηρέασε ιδιαίτερα τη ζώνη του ευρώ. Η υψηλή εξάρτηση της ζώνης του ευρώ από τις εισαγωγές ενέργειας, δημιούργησε περαιτέρω μείωση της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ. Ο Ρωσο-Ουκρανικός πόλεμος, συνεχίζεται και ξένοι¹⁰⁰ αναλυτές θεωρούν αναπόφευκτη μια νέα αύξηση στις τιμές του φυσικού αερίου εξαιτίας της εκτίναξης του πετρελαίου. Η τιμή του αργού, επηρεάζει τουλάχιστον το 50% της συνολικής τιμής του φυσικού αερίου, όπως επισημαίνει ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας.

⁹⁷ Βλ. «Το Μέλλον του Αγροδιατροφικού Τομέα»: Οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις από την κλιματική αλλαγή | Green Agenda, (<https://greenagenda.gr/to-mellon-tou-agrodiatrophikou-tomea/>)

⁹⁸ Βλ. SHORT-TERM OUTLOOK for EU agricultural markets in 2022, AUTUMN 2022 Edition N°34 (https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022/short-term-outlook-autumn-2022_en_1.pdf (europa.eu))

⁹⁹ Βλ. (<https://www.newsbreak.gr/oikonomia/463902/eurostat-plithorismos-fotia-trofima-aprilios/>)

¹⁰⁰ Βλ. (<https://energyexpress.gr/news/zitima-hronou-mia-nea-ayxisi-stis-times-toy-fysikoy-aerioy-meta-rali-sto-petrelaiio-ti-blepoyin>)

Οι τιμές του φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα παραμείνουν ασταθείς, ιδίως λόγω των αβεβαιοτήτων στις ρωσικές προμήθειες. Επιπρόσθετα, οι αυξήσεις στο ηλεκτρικό ρεύμα που έλαβαν χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μαζί με τις διαταραχές του εμπορίου γεωργικών προϊόντων διατροφής που προκλήθηκαν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, επιδείνωσαν τις πληθωριστικές πιέσεις σε όλες τις αλυσίδες εφοδιασμού. Επιπλέον, επειδή η παραγωγή τροφίμων¹⁰¹ είναι αρκετά ενεργοβόρα, τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού των τροφίμων αντικατοπτρίζουν, μόνο εν μέρει, τις έμμεσες και καθυστερημένες επιπτώσεις των υψηλών τιμών της ενέργειας, για τις οποίες ο πόλεμος έπαιξε σημαντικό ρόλο.

Η δύσκολη κατάσταση συνεχίζεται ειδικά αν ληφθεί υπόψη και ο πολύ ζεστός χειμώνας που διήνυσε η Ευρώπη και συγκεκριμένα η Ελλάδα, την περίοδο 2022-2023. Ο ζεστός αέρας έχει συγκεκριμένα ενθαρρύνει την ανάπτυξη παράσιτων, εντόμων και ασθένειών στις καλλιέργειες που με τη σειρά τους κόβουν αποδόσεις, ενώ παράλληλα αυξάνουν το κόστος καλλιέργειας για τους αγρότες, όπως υποστηρίζουν εκπρόσωποι της ιταλικής οργάνωσης αγροτών¹⁰², Coldiretti. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να επιδεινώνεται περαιτέρω το εισόδημα των αγροτών.

Η αναφερόμενη ζοφερή κατάσταση, δεν φαίνεται να είναι ευνοϊκή για την ανάκαμψη των οικονομικών μεγεθών της ελληνικής γεωργίας, ειδικά, αν ληφθούν υπόψη και οι ανησυχίες, σχετικά με τα κόστη των εισροών καθώς και οι σημαντικές αποκλίσεις που παρουσιάζει η Ελλάδα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε όρους προστιθέμενης αξίας, εισοδήματος και ανταγωνιστικότητας.

Εν κατακλείδι, γίνεται κατανοητό, ότι για τη στήριξη της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας της ελληνικής γεωργίας σήμερα και στο μέλλον, η βέλτιστη αξιοποίηση της πλούσιας εργαλειοθήκης της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2021-2027 είναι μονόδρομος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

¹⁰¹ Βλ. (<https://www.ot.gr/2023/02/24/oikonomia/enas-xronos-polemou-stin-oukrania-oi-epiptoseis-ston-plithorismo-stin-eyrozoni/>)

¹⁰² Βλ. <https://www.agronews.gr/farming/204029/k3-Zestos-xeimwnas-ftoxos-agrotis-o-kaipros-xeγela-xeimerina-sitpra-dendra> (agronews.gr), 22-01-2023

Ελληνική

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΑΚΝ Ανάλυσις ΕΠΕ, ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΑΕΑ (SWOT), (1η Αναθεωρημένη Έκδοση) (<https://ead.gr/wp-content/uploads/2021/02/ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ-ΣΥΝΟΨΗ-ΣΧΕΔΙΟΥ-SWOT-ΑΝΑΛΥΣΗΣ.pdf>)

GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 , Χρηματοδότηση, στόχοι, παρεμβάσεις και συστάσεις για το εθνικό στρατηγικό σχέδιο, Ιούνιος 2022, ([C:/Users/dimit/Downloads/133010564062340156_kap2023-2027ekdosigaiaepicheireincompressed%20\(3\).pdf](C:/Users/dimit/Downloads/133010564062340156_kap2023-2027ekdosigaiaepicheireincompressed%20(3).pdf))

Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Περιοδικό, Διπλό Τεύχος, Ιανουάριος-Ιούνιος 2011, Εκδόσεις Παπαζήση

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ,Οκτώβριος 2020, Η συνεισφορά των εισροών στην αγροτική παραγωγή και το μέλλον του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα (iobe.gr/docs/research/RES_05_F_21102020_REP_GR.pdf)

Μαριάννα Σκυλακάκη, Δρ. Θεόδωρος Μπένος, Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, **διαΝΕΟσις**, Ιούλιος 2022

Σκυλακάκη, Μ., Κανταρτζής, Α., Μπένος, Θ., και Σκυλακάκης, Θ. (2019). «Ένα νέο μοντέλο συνεργατικότητας για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα», διαΝΕΟσις, οργανισμός έρευνας και ανάλυσης: Αθήνα. (https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2019/05/A_new_agricultural_model_final.pdf)

Τράπεζα Πειραιώς, Η συμβολή και οι προοπτικές του αγροτροφικού τομέα στην Ελλάδα Economic Research & Investment Strategy, Σεπτέμβριος 2015, (https://www.energia.gr/photos/articlefiles2/agrot_peiraieus.pdf)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Γενική Γραμματεία Αγροτικής Πολιτικής & Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων, ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ) 2021-2027

(www.agrotikianaptixi.gr/sites/default/files/keimeno_diavoyleysis_erotimatologio.pdf)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Φεβρουάριος 2022,
Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 –2027 για
Πολίτες

(www.agrotikianaptixi.gr/sites/default/files/synoptiko_keimeno_ss_kap_2023-2022.pdf)

Ξενόγλωσση

European Commission, A GREENER AND FAIRER CAP,
(https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-02/factsheet-newcap-environment-fairness_en_0.pdf)

European Commission (2022a), Spring 2022 Economic Forecast: Russian invasion tests EU economic resilience **(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economicperformance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2022-economicforecast_en)**

European Commission, Agricultural Knowledge and Innovation Systems Stimulating creativity and learning, **(https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_brochure_knowledge_systems_2018_en_web.pdf)**

European Commission, Proposed CAP Strategic Plans and Commission observations Summary overview for 27 Member States, June 2022 (Pdf)
(https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/csp-overview-28-plans-overview-june-2022_en.pdf)

European Commission, Proposed CAP Strategic Plans (CSPs) Key facts and figures, June 2022 **(https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/csp-factsfigures-28-plans-overview-june-2022_en.pdf)**

EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT, Observations on the proposal by Greece for a CAP Strategic Plan 2023- 2027 - CCI: 2023EL06AFSP001Brussels (https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-04/observation-letter-greece_en_0.pdf)

European Council, Feeding Europe - 60 years of common agricultural policy (europa.eu), (https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-04/60-years-cap_en_0.pdf)

European Investment Bank, Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Greece June 2020 , (https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Greece.pdf)

Extra-EU trade in agricultural goods - Statistics Explained (europa.eu), (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Extra-EU_trade_in_agricultural_goods)

HELLENIC STATISTICAL AUTHORITY, PRESS RELEASE ECONOMIC ACCOUNTS FOR AGRICULTURE: Year 2021 & Revision of years 2019-2020, HELLENIC REPUBLIC Piraeus, November 16, 2022 (<https://www.statistics.gr/documents/20181/357f0f9f-f55c-160b-e09e-843ffa150a0f>)

Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013 ([https://EUR-Lex - 32021R2115 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj)),(PDF)